

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες πρὶν Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2004

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	: ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ Έκδίδεται κάθε τρίμηνο Τεύχος 111, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2004
ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ	: Έταιρεία Φωκικών Μελετών Ίπποκράτους 3, Άμφισσα, Τ.Κ. 331 00 Τηλέφωνο: 22650 29.678
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ	: Νικόλαος Δ. Καστανάς Όδος Ι. Γιδογιάννου 9 - Άμφισσα Τ.Κ. 331 00, Τηλ. 22650 28.991 - 22650 79.174
ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	: Κώστας Σανιδάς Ίωαννίνων 6, Μοσχάτο Τ.Κ. 18543, Τηλ. 210 9414.233
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	: Γεώργιος Κουτσοκλένης, Πρόεδρος Ε.Φ.Μ. αίδ. Ταξ. Γκιούλος, Αντιπρόεδρος » Δημήτριος Σανιδάς Γραμματέας » Γεώργιος Καραϊνδρος, Ταμίας » Άθαν. Δημόπουλος, Έφορος » Παν. Κακανάς Μέλος Δ.Σ. » Χαραλάμπης Παναγιωτόπουλος, »

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΙΣΘΗΣΙΣ:

α'. Ιστορικές μνημες	1/5133
β'. Τό μεγάλος κέρδος	3/5135
γ. Ή πραγματοποίησις ενός όνειρου	3/5135
δ. Οί Όλυμπιακοί Άγώνες	4/5136
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ Γ.: Αποχαιρετισμός στόν Θύμιο Τσαφόγιαννο	5/5137
ΚΟΥΤΣΟΥΑΕΛΟΥ ΔΗΜ.: «Σέ κλαίει λαός», Ή θυσία τοῦ Π. Μελά	7/5139
ΣΑΝΤΑΡΜΗ ΓΙΑΝ.: Ό θάνατος τοῦ Παύλου Μελά	11/5143
ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΩΡΓ.: Ένας Φωκέας Όλυμπιονίκης	15/5147
ΝΤΟΜΑΛΗΣ Σ.: Ή κούφια υπόθεση	19/5151
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΙΣΤ.: Προβληματικός ό τεχνικός πολιτισμός	21/5153
ΣΑΝΙΔΑ ΔΗΜ.: Οί Τσοπαναραίοι τοῦ Παρνασσοῦ στόν Ύψιργό	25/5157
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝ.: Ό Μαϊόπλος	31/5163
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ ΓΕΩΡΓ.: ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ:	
Ή Κουκουβάγια	37/5169
ΣΑΝΤΑΡΜΗ ΓΙΑΝ.: Αποστόλης Παντέλης	39/5171
ΛΙΑΣΚΟΥ ΡΟΥΛΑ: Ή Παναγοῦλα	45/5177
ΖΩΡΙΑΝΟΥ ΓΙΑΝ.: Ζωριανίτικα ιστορήματα βγαλμένα ἀπ' τά έγγραφα τοῦ ἀρχείου τῆς Ίερᾶς Μονῆς Παναγίας Βαρνάκοβας Δωρίδας.	47/5179
π. ΤΑΣΙΑΡΧΗ ΓΚΙΟΥΛΟΥ: Ό Άγιος Κοσμάς ό Αἰτωλός	59/5191
Ένιολογικές διορθώσεις καί ἀνακατατάξεις	62/5194
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	64/5196

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α'. Ἱστορικές μνῆμες

Στό τρίτο τρίμηνο τοῦ ἔτους θά βροῦμε ἱστορικά γεγονότα πολύ σπουδαῖα γιά τήν περιοχή μας. Ὑπενθυμίζουμε τά σοβαρότερα:

8-7-1824. Ὀλιγάριθμοι Ἕλληνες ὑπό τόν Σκαλτσάν τρέπουν σέ φυγή, μετά ἀπό μάχη 6 ὥρων, 600 Τούρκους, στή θέση Μπινίτσα τοῦ Λιδωρικίου.

14-7-1824. Μάχη τῆς Ἀμπλιανης. (Γράφουμε ἄλλοῦ σχετικά μέ τόν ἑορτασμό της).

17-7-1825. Μάχη τοῦ Προφ. Ἡλία Σαλώνων. (Γιά τή μάχη αὐτή ἔχουμε καί ἄλλοτε γράφει καί θά ξαναγράψουμε).

20-7-1054. Τό σχίσμα μεταξύ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί αὐτῆς τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης ἔγινε ὀριστικό. Πατριάρχης ὁ Μιχαήλ Κηρουλάριος καί Πάπας ὁ Λέων ὁ Θ'.

26-7-1822. Ἐγινε ἡ Νίλα τοῦ Δράμαλη στά Δερβενάκια τῆς Πελοπόννησου. Δυστυχῶς δέν ἀναφέρεται πουθενά ἡ συμβολή τοῦ Γερο-Πανουργιᾶ Πανουργιᾶ στή νίκη αὐτῆ τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ὁ Καπετάνιος τῶν Σαλώνων Πανουργιᾶς ἐφήρμοσε τήν τακτική τῆς «Καμμένης γῆς», μή μπορώντας νά ἀντιμετωπίσει μέ τίς ἐλάχιστες δυνάμεις πού διέθετε αὐτόν τόν κολοσσό τοῦ Δράμαλη, ἔκαψε ὅ,τι ἦταν δυνατόν νά χρησιμοποιήσει ὁ Δράμαλης ἀπό Λαμία μέχρι τόν Ἰσθμό. Τήν τακτική αὐτή ἀκολούθησε καί ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ καί εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τή «Νίλα».

29-7-1014. Ὁ Βασίλειος Β', ὁ Βουλγαροκτόνος, μέ στρατηγό τόν Νικηφόρο Ξιφία, συντρίβει στή μάχη Κλειδίου, στόν Στρυμόνα, τά στρατεύματα τοῦ Τσάρου Σαμουήλ. Οἱ ἀπώλειες τῶν Βουλγάρων ἦταν πάρα πολλές, ἐνῶ συνελλήφθησαν 15.000 αἰχμάλωτοι.

30-7-1907. Ἀτακτα τμήματα Βουλγάρων, ἐπιτίθενται ἐναντίον Ἑλληνικῶν Σχολείων καί ἐκκλησιῶν τῆς Ἀγχιάλου καί παρά τήν σθεναρή ἀντίσταση τῶν Ἑλλήνων καί τήν παρουσία τῆς Βουλγαρικῆς Χωροφυλακῆς πυρπολοῦν μεγάλο μέρος τῆς πόλεως.

Ἀνάλογες καταστροφές ἔγιναν σ' ὅλα τά κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας.

31-7-1918. Ὁ ἓνας ἀπ' τοὺς τρεῖς πρῶτους πού ὁραματίστηκαν τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος ἀπ' τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ καὶ δημιούργησαν τὴν Φιλικὴ Ἑταιρεία, ὁ Νικόλαος Σκουφᾶς, ἀπ' τὴν Ἄρτα, πέθανε στὴν Κωνσταντινούπολη, χωρὶς νὰ προλάβει νὰ δεῖ τὴν πολυπόθητη λευτεριά.

4-8-1865. Μὲ Β.Δ. καθιερώθηκε ὁ Ὕμνος πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν ὡς Ἐθνικὸς Ὕμνος τῆς Ἑλλάδος.

15-8-1940. Ἡ φασιστικὴ Ἰταλία τοῦ Μουσολίνι βυθίζει ἄνανδρα τὸ ἙΛΛΗ μας στὴν γιορτὴ τῆς Μεγαλόχαρης. Τὴν προσβολὴ αὐτὴ ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγὸς τὴν ἐξόφλησε στοὺς μέτωπο τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου προμαχοῦσα καὶ προστατεύουσα τοὺς Ἑλλήνες μαχητές.

26-8-1826. Δύναμη 2.000 ἀνδρῶν μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Γιάννη Γκούρα καὶ Δυοβουνιώτη ἀντιμετωπίζει ἐπιθέσεις 8.000 Τούρκων, κυρίως ἱππέων, ὑπὸ τὸν Μπέυραν Πασᾶ στὴ διάβαση τῶν Βασιλικῶν. Ὁ Τουρκικὸς Στρατὸς ἀναγκάστηκε νὰ ὑποχωρήσει ἀτάκτως πρὸς τὴ Λαμία, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ ματαίωση τῆς διεκπεραιώσεως στὴν Πελοπόννησο γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ.

28-8-1904. Ὁρισμὸς τοῦ Παύλου Μελά ὡς Ἀρχηγοῦ ὅλων τῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων στὴ Δ. Μακεδονία. Ἀρχὴ τοῦ Ἀγῶνα κατὰ τῆς Νουλγαρικῆς ἔνοπλης δραστηριότητος.

3-9-1843. Ἐπανάσταση τῆς 3ης Σεπτεμβρίου. Λήξις τῆς περιόδου ἀπόλυτης μοναρχίας (1833 - 1843).

12-9-1829. Μάχη Πέτρας Βοιωτίας. Εἶναι ἡ τελευταία μάχη τοῦ Ἀγῶνα. Ἐδῶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἀνάγκασε τὸν Ὀσμάν Ἀγᾶ καὶ Ἀσλάμπεη νὰ τοῦ παραχωρήσουν ὅλη τὴν περιοχὴ μέχρι τὴν Ἀλαμάναν, πλὴν Ἀθήνας καὶ Εὐβοίας.

16-9-1828. Τουρκικὴ δύναμη 600 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Φρούραρχον Σαλῶνων Ἀχμέτ Ἀγᾶ Βύλ, ἐπιτίθεται κοντὰ στοὺς Καστέλλι τῆς Ἀμφισσας ἐναντίον τμημάτων τοῦ καπετάν Β. Μαστραποῦ καὶ τοῦ ἐκατόνταρχου Μ. Γκίλη. Μετὰ ἀπὸ πολύωρη μάχη οἱ Ἑλληνες, ἀφοῦ ἐνισχύθηκαν ἀπὸ 300 ἄνδρες τοῦ Πανομάρα συνέτριψαν τοὺς Τούρκους.

26-9-1687. Ἐγινε ἡ ἀνατίναξις τῆς πυριτιδαποθήκης τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ μνημείου ὅλων τῶν ἐποχῶν τοῦ Παρθενῶνα (Μοροζίνης - Τοῦρκοι).

β'. Τό μεγάλο κέρδος

Τοῦτο τό καλοκαίρι ἔγιναν στήν Πορτογαλία οἱ ἀγῶνες ποδοσφαίρου γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ πρωταθλητῆ τῆς Εὐρώπης.

Σ' αὐτούς τούς ἀγῶνες συμμετεῖχαν ὅλες οἱ ἐθνικές ομάδες τῆς Εὐρώπης.

Ἐβλεπες στήν τηλεόραση τούς ὀπαδούς τῶν ομάδων μέ ζωγραφισμένα τά πρόσωπά τους μέ τή σημαία τῆς πατρίδος τους καί μάλιστα ποζάρανε μέ ὑπερηφάνεια γιά νά τή δείξουν.

Ἐτυχε νά βρίσκομαι στήν Ἀθήνα ὅλες αὐτές τίς ἡμέρες πού ἀγωνιζότανε ἡ Ἐθνική μας, καί μοῦ ἔκανε ἰδιαίτερη ἐντύπωση τό γεγονός ὅτι ὅσο προχωροῦσε πρὸς τήν κατάκτηση τοῦ κυπέλλου ἡ ομάδα μας τόσο περισσότερες Ἑλληνικές σημαῖες ἔβλεπες καί τελικά σχεδόν ὅλα τά σπίτια καί προπαντός ὅλα τά αὐτοκίνητα εἶχαν καί ἀπό μία Ἑλληνική σημαία.

Γέροι, νέοι καί παιδιὰ κρατοῦσαν καί ἀπό μία Ἑλληνική σημαία καί ἔβλεπες στό πρόσωπό τους τήν ὑπερηφάνεια, γι' αὐτό πού ἔκαναν.

Δέν ξέρω τί τό ἰδιαίτερο ἔφερε στήν μικρή Ἑλλάδα ἡ κατάκτηση τοῦ Κυπέλλου. Ξέρω ὅμως ὅτι ἔκανε τούς Ἕλληνες νά ξεχάσουν αὐτό πού οἱ... κουλτουριάρηδες τούς ἔλεγαν, ὅτι δηλαδή ἅμα κρατᾶς τή σημαία εἶσαι... ἐθνικόφρονας, ἄρα... βάλ' της φωτιά καί κάψε την.

Αὐτό εἶναι τό μεγάλο κέρδος τῆς κατάκτησης τοῦ Κυπέλλου καί γι' αὐτό εὔγε στούς πρωταθλητές.

γ. Ἡ πραγματοποίησις ἐνός ὀνείρου

Στίς 9 Ἰουλίου 2004 ἔγιναν τά ἐγκαίνια τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀμφισσας.

Τά ἐγκαίνια ἔκανε ὁ Ὑφυπουργός Πολιτισμοῦ Π. Τατούλης.

Τήν τελετή παρακολούθησαν πολλοί Ἀμφισσεῖς καί ἀπ' τά γύρω χωριά. Ἀκολούθησε στό προαύλιο καί δεξιώσεις.

Στό κτίριο πού στεγάζεται τό Ἀρχαιοελληνικό Μουσεῖο εἶχε συνέλθῃ τόν Νοέμβριο τοῦ 1821 ἡ Α' Ἐθνοσυνέλευση τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος.

Ἀπ' τό 1864 χρησιμοποιοῦντο ὡς κατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας καί κατοικία τοῦ Διευθυντῆ της. Μετά τόν Β' Παγκόσμιον Πό-

λεμο στέγασε τις υπηρεσίες της Χωροφυλακής. Τό 1983 τό κτίριο κηρύχθηκε διατηρητέο καί τό 1985 τό Ύπουργείο Πολιτισμού ένέκρινε τό αίτημα γιά τή στέγαση τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ ονείρου τῶν Ἀμφισσέων ἔγινε. Τό Ἀρχαιοελληνικό Μουσείο εἶναι πραγματικό στολίδι τῆς πόλης.

Γ. Ν. Κ.

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ 2004

Στίς 29 Αὐγούστου 2004 τελείωσαν οἱ Ὀλυμπιακοί ἀγῶνες πού ἔγιναν στήν Ἀθήνα.

Ἡ προετοιμασία αὐτῶν τῶν ἀγώνων ἄρχισε πρίν ἀπό 7 ὁλόκληρα χρόνια. Κανείς ἀπ' τοὺς «φίλο υς» - δέν μιλάμε γιά τοὺς ἐχθρούς - δέν πίστευε ὅτι ἡ Ἑλλάδα, πού εἶναι ἡ μικρότερη χώρα πού ἔχει ἀναλάβει τήν ὀργάνωση, θά τά κατάφερνε.

Ἐγινε ἡ τελετή λήξεως καί οἱ Ἑλληνες ΟΛΟΙ ἀνέβηκαν σέ ψηλότερο βᾶθρο ἀπ' τά τρία πού χρειάζονται οἱ Ὀλυμπιονίκες, γιά νά πάρουν, ἐπαναλαμβάνω ΟΛΟΙ, τό μεγαλύτερο Μετάλλιο, γιά τήν ἄψογη ὀργάνωση, τήν μεγάλη ἀσφάλεια, γιά τήν ὁποία τόσα καί τόσα εἶχαν εἰπωθεῖ, γιά τόν ἐθελοντισμό - ἀλήθεια πού βρέθηκαν τόσες χιλιάδες εὐσυνείδητοι ἐθελοντές; - ἀλλά καί τόν πρωταθλητισμό, ἀφοῦ οἱ Ὀλυμπιονίκες μας πῆραν 6 χρυσά, 6 ἀργυρά καί 4 χάλκινα μετάλλια, σύνολον 16, ἄλλο ἓνα δηλαδή ρεκόρ.

Ἡ τελετή λήξεως ἦταν ἐξ ἴσου θαυμασία, ἐντυπωσιακή μέ αὐτή τῆς ἐνάρξεως.

Στήν πρώτη ἔχουμε τή διαχρονική σύνδεση τῶν ἀγώνων τῆς φυλῆς μας, ἀλλά τό πάντρεμα τῆς τελευταίας τεχνολογίας μέ τόν... ἄνθρωπο.

Στήν τελευταία φανερώθηκε τό σημερινό πρόσωπο τῆς Ἑλλάδος.

Τό γεγονός ὅτι ἀνακτήσαμε τήν Ἐθνική μας αὐτοπεποίθηση δέν εἶναι μικρό πρᾶγμα. Καί μόνο αὐτό μαρτυρᾷ τό μεγάλο κέρδος τῆς προσπάθειας, ἡ ὁποία μᾶς τονίζει ὅτι δέν ὑπάρχει τό «ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ» ἀλλά ὑπάρχει μόνο τό «Θ Ε Λ Ω».

Εὔγε σέ ὅλους τοὺς Ἑλληνες καί στοὺς Ὀλυμπιονίκες μας ἰδιαιτέρα.

Γ.Ν.Κ.

Ἀποχαιρετισμός στόν Ἑταῖρο

Τοῦ Γεωργίου Γ. Κουτσοκλένη

Στίς 5 Ἰουλίου 2004 ἔφυγε ξαφνικά ἀπό κοντά μας ὁ Θύμιος Τσαφόγιαννος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἑταιρείας μας γιά πολλά χρόνια.

Μέ τή θλιβερή εἵδηση τοῦ θανάτου του συνῆλθε ἐκτάκτως τό Δ.Σ. τῆς Ἑταιρείας καί ἀποφάσισε ὁμόφωνα:

– Νά ἐκφραστοῦν τά συλλυπητήρια στήν οἰκογένειά του.

– Νά δοθεῖ τό ποσόν τῶν 100 ΕΥΡΩ εἰς φιланθρωπικόν Ἰδρυμα ἀντί στεφάνου.

– Ὁ Πρόεδρος νά ἀποχαιρετήσῃ τόν ἐκλειπόντα.

Ὁ ἀποχαιρετισμός ἀκολουθεῖ:

«Ἀγαπητέ μας Θύμιε,

ἦλθε ἡ γλυκόπικρη στιγμή πού στή γῇ μπῆκε τό σῶμα, γιά νά ξαναγίνει χῶμα, ἀλλά ἡ ψυχή σου, διψασμένη πῆγε στῆς λησμονιάς τήν κρουσταλλένια βρύση κι ἦπιε τό νερό της καί σύ μᾶς ξέχασες κι' ὅλας.

Ἐμεῖς ὅμως, πού ἀκόμα δέν ἤπιαμε ἀπ' αὐτό τό νερό τῆς λησμονιάς δέν μπορούμε νά λησμονήσουμε καί θυμόμαστε.

Θυμόμαστε ἐκεῖνο τό παιδί, τό παλληκάρι ἀργότερα, μέ τό ὁποῖο πηγαίναμε μαζί σχολεῖο, μέ τά τραγούδια μας καί τίς ἀνέμελες χαρές μας.

Θυμόμαστε τόν Θύμιο πού ἡ Πατρίδα τοῦ ἀναγνώρισε τίς ἱκανότητές του καί σάν ἦλθε ἡ ὥρα, τόν ἔκανε Ἀξιωματικό της, στέλλοντάς τον στήν ἀκριτική Θράκη νά ὑπερασπισθεῖ τά ἰδανικά της.

Θυμόμαστε τόν καλό, τόν ἀγαθό, τόν εὐσυνείδητο ὑπάλληλο τοῦ ΟΤΕ.

Τόν βλέπουμε πίσω ἀπ' τό παγκάρι τοῦ Ἀϊ-Νικόλα νά ὑπηρετεῖ τό Ναό, φιλόχριστος ἐνορίτης.

Θυμόμαστε τόν πολυαγαπητό φίλο καί Ἑταῖρο στήν Ε.Φ. Μελετών, ὁ ὁποῖος ἐπί 20 καί πλέον χρόνια βρισκόταν στίς ἐπάλξεις της, ὡς φρουρός της, ὡς ὁ ἄνθρωπος πού περίμενε τόν ἐπισκέπτη τοῦ Λαογραφικοῦ Μουσείου τῆς Φωκίδας, νά τόν ὑποδεχθεῖ καί νά τόν ξεναγήσῃ στούς χώρους του.

Θυμόμαστε ἀκόμα τόν θαυμάσιο οἰκογενειάρχη, τόν ἐξαιρετικό σύζυγο καί πατέρα.

Τά θυμόμαστε ὅλα αὐτά - καί πόσα ἄλλα -, ἀλλά δέν κλαῖμε γιά σένα ἀπ' τό φόβο μή θολώσουμε τῆς κρουταλλένιας βρύσης τό νερό, αὐτό τῆς λησμονιάς καί τό κάνουμε μαῦρο βοῦρκο καί δέν μπορεῖς νά τό πιεῖς.

Κλαῖμε ὅμως γιά μᾶς πού σέ χάσαμε, γιά τό κενό πού μᾶς ἄφησες, γιά ξεῖσκιωμα πού πάθαμε.

Μέ τήν ψυχὴ γεμάτη ἀπό πολλές ἀναπολήσεις, παληῶν ἡμερῶν, ἀνάμικτες ἀπό θλίψη, τελειώνω μέ τή θερμὴ ἱκεσία πού ἀναβλύζει ἀπό τά βάθη τῆς ψυχῆς μου καί ἐπαναψάλλω τὴν ἐλπιδοφόρα εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας:

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιωμακάριστε ἀδελφέ μας Θύμιε».

«ΣΕ ΚΛΑΙΕΙ ΛΑΟΣ...» Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

*Τοῦ κ. Δημ. Κ. Κουτσολέλου
Ἐπίτιμου Ἐπόπτη Δημοτικῆς Ἐκπ/σεως*

*«Πλατεία τοῦ ὀνείρου μας ἡ γῆ καὶ ἀπόμακρη.
Καὶ γέροντες ἐκεῖ καὶ σβεῖς γοργά...».
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ*

Ἐκατὸ ὁλόκληρα χρόνια συμπληρώνονται ἐφέτος ἀπ' τό θάνατο τοῦ Παύλου Μελά (1870-1904), στή Στάτιστα τῆς Καστοριάς, θρυλικοῦ ἥρωα καὶ πρωτομάρτυρα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα (1904-1908). Ἡ ἐπέτειος τῆς θυσίας του γιὰ τή σωτηρία τῆς Μακεδονίας παρέχει τήν εὐκαιρία νά προσφέρουμε φόρο τιμῆς, σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ στόν πατριδολάτρη κι' ἐθνικό Γίγαντα γιὰ τήν ὕψιστη προσφορά του.

Σέ μια κρίσιμη κατάσταση, πού γίνεται κρισιμότερη, ὕστερ' ἀπ' τήν πικρή δοκιμασία καὶ τήν ἐθνική συμφορά τοῦ 1897, ὁ φλογερός Ἀνθυπολοχαγός τῆς Ἀθήνας, θρεμμένος μέ τά τραγούδια τοῦ Ρήγα καὶ τίς ὀλοζώντανες παραδόσεις τοῦ ἐθνικοῦ μαρτυρολογίου, εὐαίσθητος καὶ ἄμεσος δέκτης τοῦ συνολικοῦ πατριωτικοῦ παλμοῦ, συνειδητός ἀγωνιστής, ἀποδύεται, κυριολεκτικά, στόν ἱερό Μακεδονικό Ἀγώνα. Μέσα στήν ψυχή του δουλεύουν ἄγρυπνες καὶ μυστικές δυνάμεις, πού φανερώνονται στίς μεγάλες ὥρες. Εἶναι ἡ ἀποτίμηση τῆς ζωῆς καὶ ὁ ἀγώνας γιὰ τήν ἐλευθερία τῆς Μακεδονίας. Ἡ σπῖθα της γίνεται, μέσα στά ἡρωϊκά στήθη του, χεῖμαρρος πύρινος, πυρκαϊά καθαρτήρια καὶ βρίσκει τό εὐφλεκτο ὕλικό της, πού παράγεται ἀπ' τή συμπύκνωση τῶν ἀρετῶν του καὶ τίς ὑπέρτατες θυσίες τῶν ἰδανικῶν μιᾶς Φυλῆς, περήφανης καὶ μεγάλης, πού στάθηκε καί, δικαιοματικά, θέλει νά στέκει ὁ φωτεινός κήρυκας τῶν μεγάλων πεπρωμένων τοῦ ἀνθρώπου.

* * *

Ἡρώας τῆς Πατρίδας, πού περιβάλλουν ὁ φωτοστέφανος τοῦ μαρτυρίου καί ἡ ἀχλύδα τοῦ θρύλου, ὁ ὠραιότερος καρπός τοῦ δοξασμένου δέντρου τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα, λαμπρό μετέωρο στα χαράματα τῆς ἔνοπλης δράσεώς του, ἔδωσε, μέ τό θάνατό του, τό ζωντανότερο δεῖγμα τῆς ἀγωνιστικῆς διαθέσεως τῆς Φυλῆς μας. Ἡ ἔξοδος αὐτή ἀπ' τή ζωή ἦταν ἡ εἴσοδος στήν ἀθανασία. Ὁ σπόρος τῆς ἐλευθερίας, ποτισμένος μέ τό αἷμα τῆς θυσίας, βλάστησε καί γιγάντωσε στήν εὐκαρπη γῇ. Ἐκαψε τό μυστηριακό του κύκλο, ἴδιο καί ἀπαράλλαχτο, ἀπό καταβολῆς τῆς ζωῆς: τόν κύκλο τῆς μεταβάσεως ἀπ' τόν Ἀδη στή ζωή καί τῆς ἀνακλήσεως ἐνός Λαοῦ στήν ἱστορική πορεία του. Πορεία τοῦ πάθους καί τῆς θυσίας. Εἶναι ἡ μοναδικότητα τοῦ ἐλληνικοῦ φαινομένου, μέ τήν ιδιοτυπία καί τή γοητεία τῆς ἱστορίας του. Ἡ δύναμη νά πλέκει ὄνειρα καί μ' αὐτά νά ἐξωραΐζει τή ζωή του, νά κάνει σκοπό καί ἔργο ὑπάρξεως τούς τολμηροὺς ὁραματισμούς. Ἡ ζωή τροφοδοτεῖται ἀπ' τό θάνατο.

Στήν ἱερή Μακεδονική γῇ ἐμεγαλουργήσε ἓνας ἀληθινός ἄντρας, πού ἀπ' τά σπλάχνα της μᾶς στέλνει πάντοτε τό ἐλπιδοφόρο «ὥσαννά». Ἐκεῖ, ξεδιπλώθηκε ὁ ἀστραφτερός χιτώνας τοῦ «ἀρχαίου κάλλους», ἐπάνω στόν ὁποῖο ἡ ὑψιστή πράξη τοῦ Ἡρώα ζωγράφησε, γιά τούς αἰῶνες, μέ πύρινα χρώματα, τήν ἐλευθερία, τή σοφία καί ἡ θεϊκή μορφή τῆς Ἑλλάδας.

«Ὁ θάνατος τοῦ Παύλου Μελά - γράφει ὁ Ἴων Δραγούμης - εἶναι ζωή στοὺς κουρασμένους ἀπ' τή μετριότητα τοῦ κόσμου. Ὁ θάνατός του ἀνασταίνει τούς κοιμισμένους, δυναμώνει τούς ἀδύνατους, δροσίζει τούς διψασμένους, ὁ θάνατος τοῦ Νέου, ὁ θάνατος τοῦ Ὁραίου, ὁ θάνατος τοῦ Ἀντρείου...».

* * *

Σκληρός καί πολύμορφος, πολύπλευρος καί ἀποφασιστικός ἦταν ὁ Μακεδονικός Ἀγῶνας, ἓνα μοναδικό στήν Ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ γεγονός, ὑπό τίς πολύπλοκες ἐθνικές περιστάσεις, καί ὁ δεύτερος, ὕστερ' ἀπό τό Εἰκοσιένα, σημαντικός σταθμός. Ἡ στενή συνεργασία, ὁ συντονισμός ἐνεργειῶν καί πράξεων καί ἡ ἀκατάβλητη πίστη ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἔφερον τό ποθούμενο ἀποτέλεσμα γιά τήν ἐπιβίωση τοῦ Γένους.

«Ὁ Μακεδονικός Ἀγῶνας - υπογραμμίζει ὁ Παναγιώτης Κανελόπουλος - ἔγινε ἡ ἀφετηρία καί ἡ ἀναγκαία προϋπόθεση ὅλων τῶν ἄλλων βημάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ... Τῇ Μακεδονίᾳ ἔσωσαν τά ὅπλα καί ἡ παιδεία... Ἐτρεξαν, εὐτυχῶς, πολλοί... Ἀλλά δέν θά ὑπῆρχε

τόπος, ὅπου θά μπορούσαν νά τρέξουν, ἂν ἡ Παιδεία καί ἡ Ἐκκλησία δέν εἶχαν κατορθώσει, πρὶν ἀπ' τό 1903, νά διατηρήσουν τή γῆ τῆς Μακεδονίας ἐλληνική, ἱκανή νά ὑποδεχθεῖ ἀργότερα καί ν' ἀγκαλιάσει τούς χιλιάδες πρόσφυγες, πού ξεριζώθηκαν ἀπό ἄλλες πανάρχαιες ἐστίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ».

* * * * *

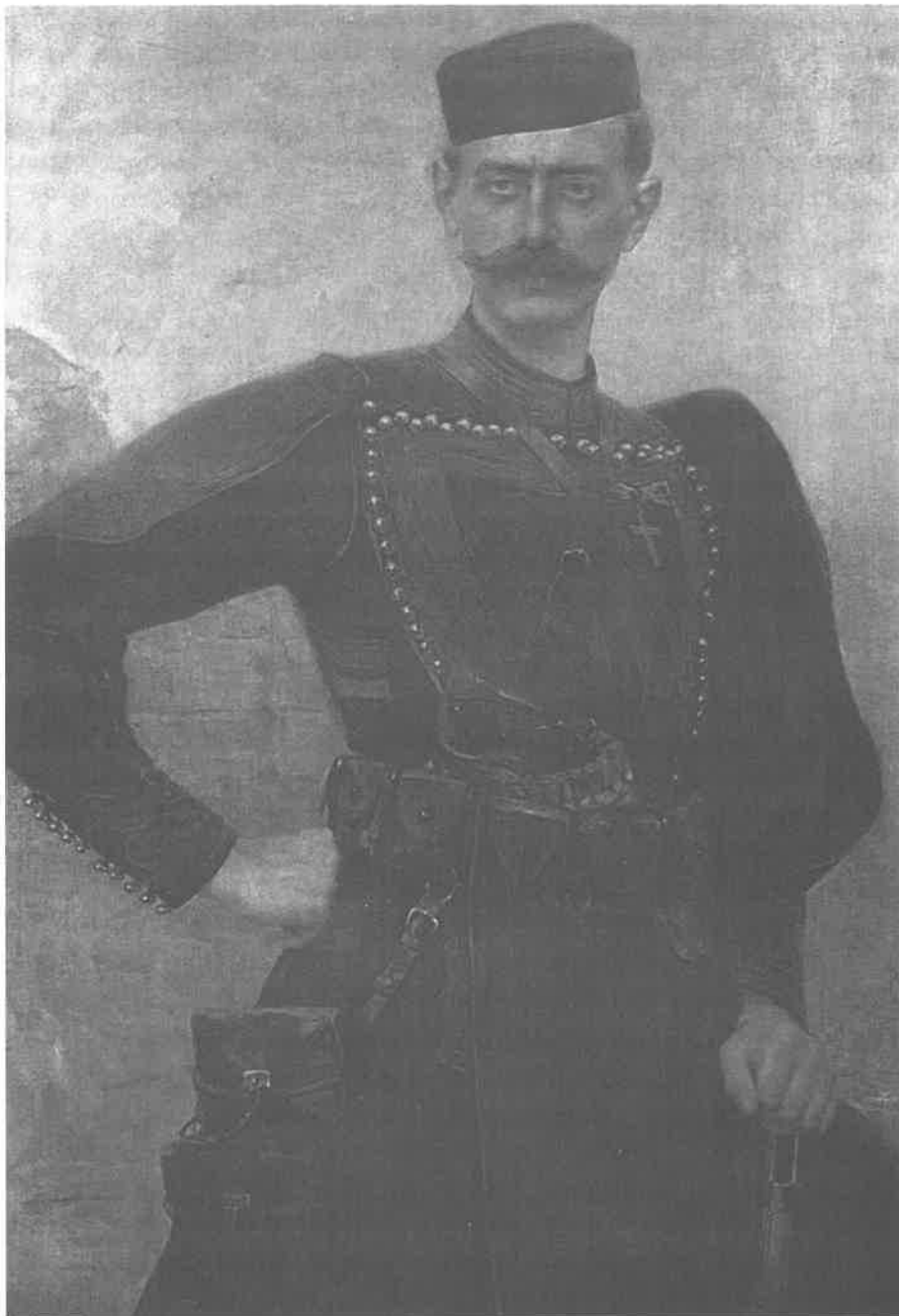
Ὅφειλουμε νά ὁμολογήσουμε, ὅτι ὁ Ἀγώνας αὐτός δέν ἀξιοποιήθηκε, δυστυχῶς, ὅσο ἔπρεπε, στόν τομέα τῆς μελέτης καί τῆς διδασκαλίας καί παραμελήθηκε στό πεδίο τοῦ ἐθνικοῦ φρονηματισμοῦ τῶν νέων. Δέν συνδέθηκε μέ μιά ἡμερομηνία καί δέν ἀπέκτησε ποτέ μιά ἐπέτειο, παίρνοντας τή θέση του στό ἐθνικό μας ἐορτολόγιο. Ἡ ὁμολογία αὐτή τῆς εὐθύνης μας ἀποτελεῖ χρέος μνήμης γιά τό μέλλον.

Ὁ ἡρώϊκός θάνατος τοῦ Παύλου Μελά καί ἡ σεπτὴ αἵγλη τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα συγκινοῦν κάθε ἐλληνική ψυχή, ὥστε, μέ βαθύτερη αὐτογνωσία, ν' ἀτενίζει τό μέλλον. Μιά ἀποθέωση καί μιά ἀθάνατη μνήμη. Μιά αὐτόνομη παρουσία καί ἓνα ἄριστο δίδαγμα γιά τίς νέες ἐλληνικές γενιές. Ντυνόμαστε τήν πορφυρὴ δόξα τοῦ Μακεδονομάχου, πού ἀνοίγει στίς ὀρθιες συνειδήσεις τή σκέψη γιά μεγάλα καί ὠραῖα ἔργα. Φῶς καί χαρά καί καύχηση ἐθνική, δάφνη ὑπέρτατης θυσίας καί ἀδελφосύνης.

Στὴ Μακεδονία, γῆ μαρτύρων καί ἡρώων, «χάρμα τῶν αἰώνων» καί ἀσπίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πάλλει ἡ καρδιά τοῦ Ἔθνους, συγκεντρώνονται οἱ πόθοι καί ἐκφράζονται οἱ προσδοκίες τῆς Φυλῆς. Ἀπ' ἐκεῖ, ἀποστέλλεται πάντοτε μήνυμα ἐπαγρυπνήσεως καί ἐντολὴ ἐθνικῆς ἐπιφυλακῆς.

Τὰ ὑπέροχα λόγια τοῦ φωτισμένου, πρωτοπόρου καί γενναίου ἐμψυχωτῆ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα Ἰωάνη Δραγούμη, πού ἔγραφε, πρὶν ἀπὸ 97 χρόνιά, στό συνταρακτικὸ βιβλίο του «Μαρτύρων καί Ἡρώων αἷμα», βρίσκουν βαθεῖα ἀπήχηση στίς ψυχές μας:

«Σὰς ἐξορκίζω, μὴ λημσонеῖτε, ποτέ τό θάνατο τοῦ Παύλου Μελά, τὴν ιδέα καί στήν πανώρια χώρα, στήν ὁποία σκοτώθηκε. Ἡ ιδέα ἐκείνη καί ἡ χώρα θέλουν πολλοὺς ἀκόμη ἥρωες. Νά ξέρετε, πῶς, ἂν τρέξουμε νά σώσουμε τὴ Μακεδονία, ἡ Μακεδονία θά μᾶς σώσει. Ἄν τρέξουμε νά σώσουμε τὴ Μακεδονία, ἐμεῖς θά σωθοῦμε!...».

ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ

Τοῦ Γιάννη Ἀ Σαντάρμη

Πέσαν τ' ἀπόσκια, πέσανε στῆς Στάτιστας τὰ σπίτια,
βασίλεψαν οἱ γειτονιές, σουρούπωσαν οἱ ροῦγες,
σκάσαν τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, τραβήχτη ὁ ἀποσπερίτης,
τά νυχτολύχναρ' ἀναψαν μέσ στό χωριό ἓνα - ἓνα
κι ὁ ὕπνος πιά τὰ βλέφαρα γλυκά - γλυκά σφαλάει.
Ὅλοι κοιμοῦνται στίς στρωμνές, κοιμοῦνται στά κρεβάτια,
μ' αὐτό ὁ Παῦλος ὁ Μελάς δέ λέει νά κλείσει μάτι,
ἀφήνει τό γιατάκι του, ἀφήνει τόν ταῖφά του
κι ὅξω βγαίνει στόν ὁβορό μέ τήν ἀρμάτα του ὅλη,
κουμπούρι ἔχει στή ζώστρα του, τουφέκι στό πλευρό του
καί κάτου ἀπ' τό γελέκι του κατάσαρκα κρεμιέται
σαραντακύκλινος σταυρός καί χρυσοπλουμισμένος.
- Παῦλε μου, ὅλοι κοιμήθηκαν, μά ἐσύ δέν ἔχεις ὕπνο,
καλά ἦσουν μέσα στόν ὄντά, καλά ἦσουν μέσ στήν πούλια,
τί βγῆκες κάτου στήν αὐλή, ἀπ' ὅξω τί χαλεύεις;
- Βγῆκα νά ἰδῶ μὴν εἶν' ἐχθροί, βγῆκα στό καραούλι,
γιά νά φυλάξω τόν ταῖφά, τ' ἄξια μου παλικάρια.
- Ὅξω διαβαίνουν Βούλγαροι, περνᾶν Κομιτατζήδες,
σέ βλέπουν πού 'σαι μοναχός, ρίχνουν καί σέ σκοτώνουν.
- Δέν ἦρθα ἐδῶ νά κοιμηθῶ, ὁ ὕπνος δέ μοῦ πάει,
ἦρθα νά διώξω τούς ἐχθρούς, γιά τήν πατρίδα μου ἦρθα,
τό παλικάρι τό καλό πεθαίνει γιά τή γῆ του.
Τό λόγο δέν ἀπόσωσε κι ἓνα τουφέκι πέφτει,
βαροῦν τόν Παῦλο τό Μελά, χτυπᾶν τόν καπετάνο.
Βαριά εἶν' ἡ λαβωματιά, βαριά εἶν' ἡ γεράδα,
βαριά καί τοῦ παλικαριοῦ πλαγιάζεται τό σῶμα,
βροντάει τό σῶμα καταγῆ, βροντάει κι ἡ ἀρματωσιά του.
Τό βρόντο ἀκούει μέσα ὁ ταῖφάς, τό βρόντο ἀκούει τ' ἀσκέρι,
βγαίνει καί βλέπει τό Μελά στόν τόπο ξαπλωμένο,

τό στόμα του αἷμα γιόμωσε, αἷμα καί τό κορμί του.

Κι' ἀπ' ὅλους ἔνα αἰτόπουλο στό σταυραῖτό του σκούζει.

– Αἰτέ μας, τίς τετράπλατες σοῦ τσάκισαν φτερουῖγες
καί διπλωμένες κοίτονται κατάχαμα στό χῶμα.

– Γιά πιάστε με νά σηκωθῶ, γιά βάντε με νά κάτσω
κι ἐλᾶτε ἐδῶ στό πλάγι μου, καθίστε ὁλόγυρά μου,
νά σᾶς ἀφήσω τό ἔχε γειά, τίς διάτες νά σᾶς δώσω,
τί ἐμένανε μέ βάρεσε φαρμακερό ἕνα βόλι.

Τά παλικάρια πᾶν' κοντά, μαζώνονται ἕνα γύρα
κι ὁ καπετάνος τά τηρᾷ, βαριά τά κουβεντιάζει.

– Λεβέντες μου, σέ λίγο ἐγώ θά φύγω ἀπό τόν κόσμο
κι ἔχω ἕνα ντέρτι μέσα μου κι ἕνα βαρύ κιντέρι,
δέν κλαίω τά δόλια νιάτα μου, δέν κλαίω τή λεβεντιά μου,
μόν' κλαίω π' ἀπό τόν τόπο μου δέν πρόλαβα νά διώξω
τούς Βούλγαρους, πού μοῦ 'ριξαν κρυφά μέσ στό σκοτάδι,
κεῖνο πού ἐγώ δέν ἔκανα, σεῖς θέλω νά τό πράξετε·
μή μείνει ἐχθρός στόν τόπο μας καί στή Μακεδονία.

– Τό χρυσογάλανο ὄνειρο πού 'χεις βαθιά στό νοῦ σου,
μαζί πράξη θά κάνουμε, μαζί ἀπ' αὐτή τή γῆ μας
γλήγορα θά παστρέψουμε κάθε ἐχθρικό ποδάρι.

– Παιδιά μ', δέν εἶμαι ἐγώ καλά, παιδιά μου, ἐγώ πεθαίνω,
τ' ἀνάκαρά μου φύγανε, τά ἥπατά μου πᾶνε
καί φέρτε μου λίγο νερό, νά πιῶ, νά ξεδιψάσω.

Ἕνας τό αἷμα του σφουγγᾷ, ἄλλος νερό τοῦ δίνει
κι ὁ Πύρζας, πρῶτος πού 'ναι αὐτός στά παλικάρια, λέει.

– Θά γειάνουν, καπετάνο μου, τά δυό φτερά σου πάλι
καί σάν αἰτός θά φτερουγᾷς καί στό φτερούγισμά σου
ἀρπαχτικά δέ θ' ἀπαντᾷς καί ξενικά κοράκια.

– Πύρζα, τό χέρι σου ἄπλωσε, τό χεροπάλαμό σου
καί πάρε ἐτοῦτο τό σταυρό, τ' ἅγιο τό φυλαχτάρι,
πού τό φοράω στό στήθος μου ἀπ' τ' ἄγουρά μου χρόνια,
σῦρε το στή γυναίκα μου καί στή συγκόρμισσά μου,
πάρε καί τό τουφέκι μου τό χιλιοτιμημένο
καί δῶσε το στό γιόκα μου, στ' ὀλάκριβο παιδί μου
καί πές του ἀκόμα, ὅπως ἐγώ τό βάσταξα στό χέρι

ὥς τὰ στερνά, νά τό κρατεῖ σάν ἄξιο παλικάρι.
 Ἐπαψε ἡ γλῶσσα νά μιλᾷ καί στά στερνά της λόγια
 τὰ μάτια τὰ τρισεύγενα τοῦ καπετάνου κλείνουν
 κι ὅλα τὰ παλικάρια του τὴν ὁμωσὴ τους κάνουν
 καί τρία τουφέκια ρίχνουνε, τὰ τρία ἀράδα - ἀράδα,
 ὁμωση γιὰ τίς διάτες του καί τίς παραγγολές του.
 Ἀντιλαλεῖ ἀπ' τό τρίφωνο τουφέκι ἡ Στάτιστα ὅλη
 κι ἐκεῖ πού παύει ἡ βρονταριά καί σώνεται ἡ ἀχούρα,
 τό λέει μονάχα ἓνα πουλί, τό λέει τό κλαψοπούλι,
 τόν Παῦλο λές μοιρολογᾷ, τόν ἄδικο χαμό σου.

Γλωσσάρι

ἀνάκαρα, τὰ = σωματικές δυνάμεις, ἀντοχή, κουράγιο, διάθεση.
 ἀπαντῶ = συναντῶ, ἀνταμώνω.
 ἀρμάτα, ἡ = ὁ πλήρης ἐξοπλισμός τοῦ πολεμιστή, τό σύνολο τῆς
 ἐνδυμασίας, στολίδι.
 γεράδα, ἡ = πληγή, λαβωματιά, γεριά.
 γιατάκι, τό = ἐλατόπλεκτο κατάλυμα, πρόχειρο κρεβάτι, στρώμα,
 κοιμηλιά, φωλιά, κρυφώνα, καθιά.
 διάτα, ἡ = διαταγή, παραγγελία, συμβουλή, ὁρμήνια, καθοδήγηση.
 ζώστρα, ἡ = ζώνη τῆς μέσης, σελάχι, σελαχλίκι.
 ἦπατα, τὰ = σωματικές δυνάμεις, σωθικά.
 κιντέρι, τό = βάσανο, λύπη, καημός, μαράζι.
 Κομιτατζής, ὁ = ἐνοπλος ἀντάρτης, πού ἀνῆκε σέ βουλγαρική ἐπα-
 ναστατική ὀργάνωση, πού ἐπεδίωκε τὴν πολιτική καί κοινωνι-
 κή ἀλλαγὴ τοῦ καθεστῶτος τῆς Μακεδονίας, τὴν περίοδο πού
 στὴν περιοχὴ αὐτὴ ἐξέπνεε ἡ τουρκικὴ κατοχή.
 κούλια, ἡ = φυλάκιο σέ μορφή μικροῦ πύργου, ὄχυρό, προμαχῶνας,
 καζάρμα, σκοπιὰ.
 ὀβορός, ὁ = περιφραγμένος χῶρος σέ μαντρί, ὅπου σταυλίζονται
 ζῶα, αὐλὴ σπιτιοῦ, βορός.
 ὁμωση, ἡ = ὅρκος.
 ὄντάς, ὁ = δωμάτιο ὑποδοχῆς, ξενώνας.
 παραγγολή, ἡ = παραγγελία, διαταγή, ὁδηγία.
 παστρεύω = ἐξοντώνω, καθαρίζω, ἐξαφανίζω.

Πύρζας, ὁ = παλικάρι καί συνεργάτης τοῦ Παύλου Μελά στό μακεδονικό ἀγῶνα.

ρούγα, ἡ = δρόμος, γειτονιά.

σαρνανταχύκλινος, ὁ = ὁ σταυρός πού ἡ ἀλυσίδα του ἔχει σαράντα κρίκους (κύκλους).

σκάω = προβάλλω, ἐμφανίζομαι.

Στάτιστα, ἡ = χωριό τῆς Καστοριᾶς, ὅπου σκοτώθηκε στίς 13 Ὀκτωβρίου 1904 ὁ Παῦλος Μελάς.

συγκόρμισσα, ἡ = σύζυγος.

ταϊφάς, ὁ = τό σῶμα ἀνδρῶν ἑνός ὀπλαρχηγοῦ, ἀκολουθία, μπουλούκι.

τί, σύνδ. = γιατί.

χαλεύω = ψάχνω νά βρῶ, ζητῶ, γυρεύω.

Τό σπέτι πού σκοτώθηκε ὁ Παῦλος Μελάς στή Σιάτιστα Καστοριᾶς, στίς 13 Ὀκτωβρίου 1904.

ΕΝΑΣ ΦΩΚΕΑΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΗΣ

Τοῦ Γεώργιου Γ. Παπαϊωάννου, Ψηλοχωρίτης

Τό 67 π.Χ. ἡ Φωκίδα πανηγύρισε Ὀλυμπιακή νίκη.

«Ξενόδαμον Παγκρατιστήν Ἀντικιρρέα ἐν ἀνδράσιν Ὀλυμπιακήν ἀντιρεῖσθαι νίκην». Δηλαδή ὁ ἐξ Ἀντικίρρας Ξενόδαμος κέρδισε στό Παγκράτιον Ὀλυμπιακήν νίκην.

Τό Παγκράτιο ἦταν ἀγώνισμα ἐλευθέρας πάλης καί πυγμαχίας μαζί.

Ἡ Ἀντίκιρρα στήν ἀρχαιότητα ἦταν πόλις μέ ἀγάλματα, ὅπως τῆς Δικτναίας Ἀθηνᾶς καί τοῦ Ποσειδῶνα.

Ἀλλά καί ἄλλες πόλεις τῆς Φωκίδας ἔστελναν ἀθλητές στήν Ὀλυμπία, ὅπως ἡ Ἀμφισσα καί ἡ Μυωνία. (Μυωνία λεγόταν ἡ σημερινή Ἀηθυμιά γιατί εἶχε ἄντρες ρωμαλέους μέ γερούς μῦς).

Οἱ πρῶτοι Ὀλυμπιακοί ἀγῶνες ἄρχισαν τό 776 π.Χ. οἱ Ἕλληνες ἤθελαν ὥς ἰδρυτή τους τόν Ἡρακλῆ. Διεξάγονταν κάθε 4 χρόνια, ὅπως καί τώρα καί δικαίωμα συμμετοχῆς εἶχαν μόνον οἱ Ἕλληνες. Τώρα ἀναμένονται νά ἔρθουν πάνω ἀπό 20.000 ἀθλητές ἄσπροι, μαῦροι, κίτρινοι, κάθε φυλῇ ἀπ' ὅλα τά κράτη τοῦ κόσμου.

Στίς πρῶτες Ὀλυμπιάδες ἔπαιρναν μέρος μόνο τά γύρω τῆς Ὀλυμπίας χωριά. Ἀργότερα καί τά γύρω βασιλεία καί τελικά ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Κατά τή διάρκεια τῶν ἀγώνων ἔπρεπε νά σταματήσουν οἱ πόλεμοι. Ἡ Σπάρτη ὅμως μιά φορά παραβίασε τήν ἀνακωχή καί γι' αὐτό τιμωρήθηκε μέ ἀποκλεισμό ἀπό ἀρκετές Ὀλυμπιάδες.

Ἀρχοντες τῶν ἀγώνων ἦταν οἱ Ἑλληνοδίκες. Οἱ ἀθλητές ἔπρεπε νά βρίσκονται στήν Ὀλυμπία ἕνα μῆνα πρωτύτερα. Οἱ Ἑλληνοδίκες ἐξέταζαν «τά χαρτιά τους», δηλαδή ἐάν πραγματικά ἦταν Ἕλληνες, ἐάν ἦταν ὑγιεῖς, ἐάν δέν εἶχαν καμιά καταδίκη καί ἐάν ἦταν καλά γυμνασμένοι.

Στίς πρῶτες Ὀλυμπιάδες ἕνα μόνο ἀγώνισμα εἶχαν τό δρόμο ἐνός Σταδίου ἥτοι 184,87 μέτρα. Ἀργότερα προσετέθη καί ὁ δίαυλος, ἥτοι τό μῆκος αὐτός μετ' ἐπιστροφῆς καί ἀργότερα ὁ Δόλιχος, ἥτοι τή διαδρομή πολλές φορές. Τό χρόνο δέν τόν μετροῦσαν ἀλλά τό ποιός ἦλθε πρῶτος.

Σιγά - σιγά μπήκαν καί ἄλλα ἀγωνίσματα καί ὁ θεσμός ἔλαβε μέγα πανελλήνιο κύρος ὥστε καί βασιλεῖς πήγαιναν νά διαγωνιστοῦν ἰδίως στίς ἀρματοδρομίες. Ὡς ἔπαθλο οἱ νικητές ἔπαιρναν στεφάνι ἀπό ἄγρια ἐλιά.

Καθὼς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ξέρξης ἐρχόμενος νά καταλάβει τήν Ἑλλάδα σταμάτησε στή Θεσσαλία νά ξεκουραστοῦν τά πολυάριθμα στρατεύματά του. Ἐκεῖ βρέθηκαν κάτι Ἀρχάδες τοῦς ὁποῖους ὁ Ξέρξης κάλεσε καί τοῦς ρώτησε «τί ποιοῦσι νῦν οἱ Ἕλληνες». «Ὀλύμπια ἄγουσι καί θεωρῶσι ἀγῶνα γυμνικόν καί ἵππικόν», τοῦ εἶπαν.

Καί τί τό κέρδος καί μέ πόσα ἀμείβονται; Καί ὅταν ἄκουσε ὅτι ὄχι γιά χρήματα ἀλλά γιά ἓνα κλωνάρι ἐλιάς ἀνέκραξε πρὸς τό Μαρδόνιο, τόν αἴτιο τοῦ πολέμου «Παπαί Μαρδόνιε. Ὅποίους ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους οἱ οὐ περί χρημάτων ἀγῶνα ποιοῦσι ἀλλά περί Ἀρετῆς».

Οἱ ἀθληταί ἀγωνίζονταν τελείως γυμνοί καί ἴσως γι' αὐτό δέν ἐπιτρεπόταν νά τοῦς παρακολουθοῦν γυναῖκες, ὅμως μιά Ροδίτισσα, ἡ Καλλιπάτειρα, ντύθηκε ἀνδρικά καί προσπάθησε νά μπεῖ ἀπό ἓνα φράχτη. Τήν ἐπιασαν καί τήν ἔδιωξαν. Τό γιατί μπήκε μᾶς τό λέει ὁ ποιητής Λορέντζος Μαβίλης (1800 - 1912).

Η ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

«Ἀρχόντισσα Ροδίτισσα, πῶς μπῆκες;
Γυναῖκες διώχνει μιά συνήθεια ἀρχαία
ἐδῶθε». Ἔχω ἓνα ἀνίψι, τόν Εὐκλέα.
Τρία ἀδέλφια, γιό, πατέρα Ὀλυμπιονίκες.
Νά μέ ἀφήσετε πρέπει, Ἑλλανοδίκες,
κι ἐγώ νά καμαρώσω μέσ τά ώραῖα
κορμιά, πού γιά τό ἀγρίλι τοῦ Ἡρακλέα
παλεύουν, θαυμαστές ψυχές ἀντρίκες.
Μέ τίς ἄλλες γυναῖκες ἐγώ δέν εἶμαι ὅμοια.
Στόν αἰῶνα τό σόι μου θά φαντάζει
μέ τῆς ἀντριάς τά ἀμάραντα προνόμια.
Μέ μάλαμα γραμμένα, τό δοξάζει.
Σέ ἀστραφτερό κατεβατό μαρμάρου
Ὕμνος χρυσός τοῦ ἀθάνατου Πινδάρου».

Οἱ ἀγῶνες γίνονταν ἐπὶ 1.100 χρόνια καί τοὺς κατήργησε ὁ Θεοδόσιος ὁ Μέγας τό 393 μ.Χ. ὡς εἰδωλολατρικούς. Ἀναβίωσαν πάλι στήν Ἑλλάδα τό 1896 καί ἔκτοτε γίνονται ἀνελλιπῶς μέ ἐξαίρεση τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους.

Βιβλιογραφία

- 1) Κ. Παπαρηγόπουλος: Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. 1ος, σελ. 373-380.
2. Δ. Στεφόπουλος: Ἱστορικά μελέται ἀρχαίων πόλεων καί κωμοπόλεων τῆς Παρνασσίδος. Ἔκδ. 1971.
- 3) Ἑγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς.

Σεγκούνα. Από τή Συλλογή Δημ. Σανιδά.

Η ΚΟΥΦΙΑ ΥΠΟΘΕΣΗ

Τοῦ Σ. Ντόμαλη

Θέλω νά φκιάσω σήμερα κάτι σπουδαῖο μέ τίς ἀναμνήσεις μου, μέσα στά ντουλάπια τῆς μνήμης μου ὅμως δέν βρίσκω τίποτε τό πολύτιμο. Τ' ἀνακατεύω ὅλα, ἀναστατώνω τό μυαλό μου. Ὅλα εἶναι ἄχρηστα πράγματα. Ἀποφασίζω νά τά πετάξω ὅλα αὔριο κι ὅλας, κάποιον παλιατζή θά βρῶ.

Ἀρχίζω νά κάνω μιά ἐπιλογή μέσα στήν ἀπελπισία μου.

Τά σωριάζω κάτω καί ψάχνοντας τοποθετῶ μέσα στή μνήμη μου ἓνα - ἓνα ὅ,τι θεωρῶ ὅτι εἶναι κάπως ἀξιόλογο.

Ὅλη τή νύχτα παιδεύομαι καί τό πρωῒ δέν ὑπάρχει τίποτε στό δάπεδο.

Ἐνα - ἓνα ξεχωριστά τό κάθε τι εἶναι σπουδαῖο, μά ὅλα μαζί γιατί παίρνουν τήν ὄψη αὐτή;

Κάθε στιγμή τῆς ζωῆς πού πέρασα εἶναι ἀξιομνημόνευτη, μά ὅλη ἡ ζωή μου εἶναι μιά σαχλαμάρα.

Ἔτσι εἶναι καί ὁ κόσμος. Ὁ ἥλιος στό δικό μας πλανητικό σύστημα εἶναι ζωή, μά ὅταν σκεφτεῖς πῶς εἶναι ἓνας ἥλιος μέσα στούς ἀπειρούς ἡλίους, χάνει τή γοητεία του.

Ἄν δεῖς ἓναν κόκορα νά λαλεῖ πάνω στήν κοπριά τό πρωῒ, λές σίγουρα πῶς αὐτός φέρνει τήν αὐγή. Ἄν τόν δεῖς ὅμως στό ὀρνιθοτροφεῖο μέσα σέ χίλιους κοκόρους, τό λάλημά του εἶναι μόνο τσίριγμα, θόρυβος χωρίς σκοπιμότητα.

Ἐνα ἀριστούργημα μέσα σέ χίλια ἀριστουργήματα εἶναι ἓνα ἀπλό κατασκεύασμα.

Ὀλόκληρο τό σύμπαν σάν ἓνα σύνολο εἶναι μιά ἀφηρημένη ιδέα ἐντελῶς ἄσκοπη:

Ὀλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι μιά συγχεχυμένη μᾶζα πού ζεῖ σάν φορέας τῆς ἐνέργειας πού λέγεται ζωή.

Ἐνας Ἰνδός ἔχει γοητεία, μά ἡ Ἰνδία εἶναι ἄθλια.

Μιά Γερμανίδα εἶναι ὁμορφη, μά ἡ Γερμανία εἶναι ἄσκημη.

Τό γενικό εἶναι μιά τυφλή δύναμη ἐνῶ τό μερικό ἔχει μάτια.

Ἡ κάθε στιγμή εἶναι ζωή ἐνῶ ἡ αἰωνιότητα εἶναι θάνατος.

Νά ζοῦμε τή λεπτομέρεια ὅσο μπορούμε πιό δυνατά, γιατί ὀλόκληρη ἡ ζωή μας εἶναι ἐντελῶς κούφια.

Πουκαμίσα. Από τή Συλλογή Δημ. Σανιδᾶ.

Ὁ Λόγος καί ὁ Ἀντίλογος

Προβληματικός ὁ Τεχνικός Πολιτισμός

Τοῦ Ἀριστείδη Χρ. Πετρόπουλου
(Σκαρμισσιώτης)

Παράλληλα μέ ὅλα τ' ἄλλα προβλήματα πού ὁ τεχνικός πολιτισμός ἐδημιούργησε στὸν ἄνθρωπο, ὑπάρχει καί τό ψυχολογικό καί πνευματικό πρόβλημα.

Εἶναι τό πρόβλημα τῆς ὑπερπαραγωγῆς καί ἀνεργίας.

Μετά ἔρχεται ἡ στέγασις, στά μοντέρνα κονσερβοκούτια πού κλείστηκε ὁ ἄνθρωπος, οἱ πολυκατοικίες, φανέρωσαν τό πρόβλημα πού δημιούργησε ὁ τεχνικός πολιτισμός στὸν ἄνθρωπο. Οἱ προδιαγραφές καί οἱ οἰκονομοτεχνικές μελέτες στὸν τρόπο κατασκευῆς τους, μέ φτηνότερο κόστος, ἡ ἐγκατάσταση ἀνθρώπων μέ ἀνόμοια νοοτροπία καί πνευματικότητα, ἰδιαίτερα στίς χαμηλότερες οἰκονομικά κοινωνικές τάξεις πῶς ἂν ἐγκαταλείψουν τό σπίτι τους στό χωριό καί κατοικήσουν σέ πολυκατοικία μιᾶς οἰασδῆποτε πόλης, τοῦτο σημαίνει καί κοινωνική ἄνοδο.

Αὐτή ἡ ἀπότομη μεταβολή ἀπό τὴν ἀκάλυπτη ἀθλιότητα τοῦ χωριοῦ στὴν καλυμένη ἀθλιότητα τῆς πόλης, ὁδήγησε στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ξεγνοιασιά στό ἄγχος καί ἀπὸ τὴν σιγουριά στὴν ἀβεβαιότητα.

Παράλληλα τὸν ὁδήγησε σέ δρόμους ὀλισθηροὺς χωρὶς νά τό ἀντιληφθεῖ στὴν ἀρχή τουλάχιστον. Μιά δικαιολογία γιὰ νά ἐγκαταλείψει τό χωριό του καί νά ἐγκατασταθεῖ στὴν πόλη ἦταν ἡ ἀνέυρεση ἐργασίας. Ἐναν σημαντικὸν ἀριθμὸν συγκροτοῦν οἱ περιπτώσεις αὐτές.

Ἀσφαλῶς ὅμως ὑπάρχουν καί ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πούλησαν τὰ χωράφια τους γιὰ νά γίνουν ἐργάτες στίς τσιμεντοπόλεις ἢ θυρωροὶ στίς πολυκατοικίες.

Ἡ ταχύτατη ὅμως ἀνάπτυξη τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ δημιούρ-

γῆσε ταυτόχρονα τὴν κρίση του. Δημιουργήθηκε ἓνα κενό ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ τὸν ἐργοδότη βιομήχανο, πού εὐνόητο ἦταν ὁ ἐργάτης δὲν μποροῦσε νὰ παρακολουθήσει τὴν γρήγορη ἀνάπτυξη καὶ ἐπέκταση τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐξ ἄλλου ἡ δημιουργία μεγάλης ἐργατικῆς μάζας στίς βιομηχανικές πόλεις ἦταν ἀποτέλεσμα τὸ ξερρίζωμα στὴν ἀστυφιλία, ἀπὸ τίς ἀγροτικές περιοχές γιὰ τὴν θέληση τῶν ἀγροτῶν νὰ ζήσουν στίς πόλεις καὶ λιγότερο στίς ἀνάγκες τῶν πόλεων. Τὰ βιομηχανικά κέντρα δὲν ἦταν δυνατόν σέ τόσο γρήγορο χρονικὸ διάστημα νὰ ἀπορροφήσουν τὰ ἐργατικά χέρια πού περίσσευαν, γιατί ἡ χρῆση τῶν γεωργικῶν μηχανημάτων στὰ χωράφια ἔφτιαξε μιὰ ἐπανάσταση καὶ στὸν τομέα αὐτόν. Ἡ γρήγορη ἀνάπτυξη τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ μέ τὴν τόσο ἐξελιγμένη τεχνολογία, δημιούργησε κι ἓνα ἄλλο πρόβλημα στίς ἀστικές κοινωνίες. Μαζί μέ τοὺς ἀγρότες προστέθηκαν στοὺς ἐργάτες ἓνας σημαντικός ἀριθμὸς μικροβιοτεχνῶν καὶ μικροεπαγγελματιῶν, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι δέχτηκαν ἀπὸ τοὺς ἀστούς, τὴν πτώχευση πού κατάφερε ἡ τεχνολογία στὴν ἀστική οἰκονομία. Αὐτὴ ἡ μετατόπιση τῶν ἀστῶν εἶχε βέβαια τίς φοβερές ἐπιπτώσεις της στὴ διαφοροποίηση τῆς κοινωνίας μας.

Ἐνα ἄλλο σημαντικό πρόβλημα πού δημιούργησε ἡ γρήγορη ἀνάπτυξη καὶ ἐπέκταση τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔπαψε πιά νὰ ζεῖ κοντὰ στὴ φύση. Πρᾶγμα πού τὸν ἔβλαψε καὶ τὸν κατέστησε εὐαίσθητο σέ κάθε εἶδος καὶ λογῆς ἀσθένειας. Μέσα στίς μεγαλουπόλεις, ἰδιαίτερα τὸ παιδί, ζεῖ ἀνθυγιεινά. Στερεῖται τὸ παιχνίδι, τὸ φυσικὸ περιβάλλον εἶναι μολυσμένο, ἡ κινητικότητα του πολὺ περιορισμένη. Ὁ ξένος πολιτισμὸς πέρα ἀπ' τοὺς ὠκεανούς, δὲν εἶχαν ποτέ δικό τους πολιτισμό, πῆραν τὸν Εὐρωπαϊκόν, τὸν βρώμισαν μέ τὰ ναρκωτικά τους, τὰ ἐγκλήματα τους, τὸν ποδοπάτησαν, τὸν πιστόλισαν, τὸν κλώττησαν καὶ μᾶς τὸν ἐπιστρέφουν πίσω διεφθαρμένο.

Εὐκολότερο θῦμα τοῦ βρώμικου αὐτοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ὁ νέος. Ἔτσι οἱ νέοι μας ἔχασαν τὰ ἰδανικά τους.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς δημιουργίας ἄρχισαν νὰ διαπιστώνουν πὼς τὰ πάρα πολλὰ μέσα πού ὁ τεχνικός πολιτισμὸς ἔθεσε στὴ διάθεση τοῦ ἀνθρώπου εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νὰ βλάψουν τὴν πνευματικότητά του. Σέ πολλές περιπτώσεις νὰ βλάψουν τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ νοῦ του, καθὼς ὁ αὐτοματισμὸς συνεργοῦσε σ' αὐτό τὸ σημεῖο.

Ἡ μηχανή πολλές φορές ἀντικαθιστᾷ τήν ἐνεργητικότητα τοῦ νοῦ καί γρήγορα θ' ἀντικαταστήσει κι αὐτή τή μνήμη τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμως ἄς μὴν εἴμαστε ἀπαισιόδοξοι. Ἄν ὁ τεχνικός πολιτισμός διέρχεται κρίση, πού εἶναι πιό φανερό στά μεγάλα βιομηχανικά κέντρα, ἂν ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά καταναλώσει ὅσα παράγει, ἂν ἡ ἀνεργία αὐξάνει, ἂν τά προβλήματα πολλαπλασιάζονται κι ἂν ἡ ζωὴ γίνεται διαρκῶς πιό ἀγχώδεις, τό μέλλον ἀνήκει στόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος μέ τήν ἐφευρετικότητα καί τήν μεθοδικότητα πού διαθέτει ὁ νοῦς του θά βάλει τάξη στά προβλήματα του καί θά βρεῖ τίς λύσεις πού χρειάζεται.

Φέρμελη. Ἀπό τή Συλλογή Δημ. Σανιδᾶ.

ΟΙ ΤΣΟΠΑΝΑΡΑΙΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΣΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ -

Τοῦ Δημητρίου Δημ. Σανιδᾶ

Νύχτα, μέ τά δαυλιά στά χέρια ξεκίνησαν οἱ κεφαλές τοῦ χωριοῦ γιά τήν Ἀθήνα. Φτάσανε στά Σάλωνα μιά ὥρα πρὶν φύγει τό λεωφορεῖο γιά Ἀθήνα.

— Νά τό καρτερᾶμε μιά καί δυό ὥρες τό λεωφορεῖο πρὶν φύγει, λέγανε οἱ χωριάτες, παρὰ νά μᾶς περιμένει καί νά τό χάσουμε.

Τούς δώσανε τίς τελευταῖες θέσεις στό λεωφορεῖο καί φυσικό ἦταν, Κοβατιανοί δέν ἦταν;, ἀλλά καί ποιός νοιαζότανε τότε γιά θέσεις, ἀρκεῖ πού βρίσκανε κάθισμα νά καθίσουν, ἀποσταμένοι βλέπεις 3 ὥρες ποδαρόδρομο Κολοβάτα - Σάλωνα.

Ἄλλωστε ἡ Διοίκηση τότε τοῦ ΚΤΕΛ ἔκανε διακρίσεις.

Χονδροῖ στούς τρόπους, ὅλο μᾶς ἔβριζαν, μᾶς ἀπόπαιρναν, σάν σκυλιά μᾶς φερνόντουσαν!

Μποροῦσε νά ἔχεις τελευταία θέση καί τό λεωφορεῖο νά πήγαινε... ἄδειο στήν Ἀθήνα.

Μετά ἀπό 4 ὥρες ταξίδι, φτάσανε στήν Ἀθήνα.

Τό Πρακτορεῖο κοντά στήν Ὀμόνοια. Μπήκαν μέσα σέ μιά ταβέρνα, κρέμασαν τίς κάπες τους, τίς πατατοῦκες τους. Φάγανε ἀπό μιά μερίδα πατσοκέφαλο καί ξεκίνησαν νά βροῦν τό Γραφεῖο τοῦ Καλατζῆ - Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀσφάλειας.

— Δέν μ' λές, καπετάνιε, τοῦ Ὑπουργοῦ τά γραφεῖα ξέρ'ς σαποῦ πέφ'ναι; ρώτησαν ἓναν Ἀστυφύλακα, πού βρῆκαν στό δρόμο τους.

— Ποιανοῦ Ὑπουργοῦ, μπάρμπα;

— Τ' Καλατζῆ ντέ, ποιανοῦ ἀλλ'νοῦ;

— Ἄ! μάλιστα, τοῦ Ὑπουργοῦ μας.

— Ναί γειά σ'.

— Νά, ἐδῶ θά πᾶτε εὐθεῖα, θά φτάσετε σέ μιά μεγάλη πλατεῖα. Ἐκεῖ εἶναι.

— Νᾶσαι καλά, λεβέντη μου, νᾶσαι καλά.

— Γιά τέρα, ρέ πιδί μ', κάτ' τρανά σπίτια πῶχνει δῶ, καί τέραξε

ψηλά ὁ Κλώτσας καί τοῦπεσε ἡ σκούφια.

– Μπάρμπα, θέλεις ἓνα ρολοῖ; εἶπε ὁ ἀλητᾶκος τῆς Ὀμόνοιας.

– Γιά νά δῶ, ρέ βόμπιρα. Ρέ τσ'πες (τῆς τσέπης). Ἔχ'ς κανένα; Τοῦ θέλω νά τό κρεμάσω μέ καδένα στ' μπουκαμίσσα μ'.

– Νά, αὐτό τό ὠραῖο, μπάρμπα, καί τοῦ τό προβάρισε στήν ἀριστερή τσέπη του στό κορδόνι.

– Πᾶμε, Κλώτσα, ἄστους αὐτούς, εἶνι λουπουδίτς, εἶναι μπόμδες, δέν τούς βλέπς;

Πιό πάνω, ἄλλος ἀλητᾶκος. Πέταξε ἐπίτηδες ἓνα ρολοῖ κάτω τήν ὥρα πού πέρναγε ὁ Δῆμος. Τοῦ τό πέταξε στά ποδάρια του καί ἔσκυψαν ταυτοχρόνως νά τό πάρουν.

Τό πῆρε ὁ πιτσιρικάς, τό κοίταξε, τό περιεργαζότανε τάχα καί εἶπε στόν Μπάρμπα Δῆμο:

– Μπάρμπα, μαζί τό εἶδαμε, δέν θέλω νά σέ ἀδικήσω. Νά σοῦ δώσω 50 δραχμές καί θά τό κρατήσω. Εἶναι καλό ρολοῖ, ἀξίζει πολλά λεφτά. Κάνει πάνω ἀπό 100 δρχ.

– Νά, ρέ παιδάκι μ', νά σοῦ δώσω ἐγώ 50 δρχ. καί νά τό κρατήσω, πού δέν ἔχω ρολοῖ.

Ἔδωσε 50 δρχ., τό πῆρε καί μέχρι νά γυρίσει στήν Κολοβάτα σταμάτησε!

Φτάσανε στά γραφεῖα τοῦ Ὑπουργείου. Κόσμος περίμενε καρτερικά νά δεῖ τόν Ὑπουργό γιά διάφορα προβλήματα.

Αὐτοί μέ τό πού φτάσανε ὀρμᾶνε ὅλοι μπροστά, ἄλλους πατήσανε, ἄλλους ξενουχιάσανε. Ἄλλοι βρίζανε, ἄλλοι φωνάζανε καί μερικές γυναῖκες κλαίγανε καί σκούζανε ἀπό τόν πόνο.

– Σιγά ρέ βλάχοι... ἀχρεῖοι...

– Σιγά ρέ χωριάτες... ἀγροῖκοι...

– Ὦχ! μωρέ πιδάκι μ', σί πάτ'σα, δέν τοῦθελα, ἔλεγε ὁ Μπάρμπα Δῆμος, ὁ ἐπικεφαλῆς καί Πρόεδρος τοῦ χωριοῦ.

Βαρᾶνε τήν πόρτα μέ τήν ἀγκούτσα καί τότε ὁ ἰδιαίτερος ἐπεμβαίνει καί φωνάζει:

– Ἔ!! Τί θέλετε ἐσεῖς;

– Θέλουμε νά ἰδοῦμε τόν Ὑπουργό μας.

– Δέν εἶναι ἐδῶ, Μπάρμπα.

– Σᾶς ξέρω ἔγω σᾶς, οὔλου ψέμματα στουμπᾶτε.

Πάνω ὁ ἓνας, πάνω οἱ ἄλλοι φώναζαν δυνατά, γίνεται μάχη πραγματική. Οἱ τσοπαναραῖοι τοῦ Παρνασσοῦ σηκώσανε τίς ἀγκουῦτσες νά τοῦ σπάσουν τό κεφάλι.

- Ρέ ξέρ'ς ἀπό ποῦ ἤρθαμε 'μεῖς; ἀπ' τὴν κορφὴ τοῦ Παρνασσοῦ.
– Ρέ ξέρ'ς ποιοὶ εἴμαστε εἰμεῖς; κι' ἀπό ποῦ κρατάει ἡ σκούφια μας; Ξέρ'ς ἀπό ποῦ ἤρθαμε νά εἰδοῦμε τὸν Ὑπουργό μας;
– Μά ἀπαγορεύεται, κύριοι, σᾶς λέω.
– Ρέ τί κεριά καὶ λιβάνια μᾶς τσαμπουνᾶς; Πάσχα ἔχουμε;
– Ρέ ἐμεῖς ἤρθαμε νά εἰδοῦμε τὸν Ὑπουργό καὶ θά τὸν εἰδοῦμε, πάει κοκκάλωσε.
– Ἀργότερα, κύριοι.
– Τί ἀργότερα καὶ ὑστερότερα μ' λές; ἱμεῖς τώρα θά τὸν εἰδοῦμε, ἔχουμε ἀνάγκ'.
- Καλὰ εἶνι ὅταν αὐτός ἔχ' ἀνάγκ' βροντάει τὴ θ'κὴ μας πόρτα, ἔ;
Σηκώσανε τὸ Ὑπουργεῖο στό ποδᾶρι!
Σηκώθηκε ὁ Ὑπουργός ἀπὸ τὴ θέση του!
– Μά τί συμβαίνει ἐδῶ; φώναξε ἀγριεμένος.
Εἶδε τὸν Μπάρμπα Δῆμο μὲ τὴν Βλαχοκοστοδιά του καὶ ἀμέσως ἄλλαξε ὕφος καὶ χαμογέλασε.
– Ρέ καλῶς τὸν Μπάρμπα Δῆμο. Πέρασε Μπάρμπα Δῆμο. Ὅταν βλέπετε τὸν Μπάρμπα Δῆμο, νά τὸν ἀφήνετε ἐλεύθερα νά μπαίνει, (εἶπε καὶ) ἔκλεισε μὲ νόημα τὸ μάτι στὸν ἰδιαιτέρο.
– Τί νέα, Μπάρμπα Δῆμο;
– Καλὰ, Ὑπουργέ μ', καλὰ.
– Τί θά σᾶς κεράσω; Ἐδῶ πάντως κοκορέτσι καὶ σπληνάντερο δέν ἔχουμε· ἀναψυκτικὰ ἔχουμε καὶ καφέ.
– Ἐγὼ δέν θέλου τίποτα, Ὑπουργέ μ', ἔφαγα, εἶπε ὁ Κλώτσας.
– Οὔτε κι' γώ, εἶπαν ὅλοι μ' ἓνα στόμα.
– Μέ τίς ἐκλογές πῶς θά πᾶμε. Μπάρμπα Δῆμο!
– Χρειάζεται κ'βέντα, Ὑπουργέ μ'; Μονοκούκ' 600 ψήφους, σοῦ λέω.
– Ἔ! τώρα κι' ἅμα μᾶς φύγουν 5-10 ἀντιφρονοῦντες, δέν πειράζ'. Κι' αὐτούς τούς ἔχουμε σταμπάρ' κι' θά τούς πιάσουμε, θά τούς βάλουμε τὸ μαχαίρ' στό λαιμό.
– Οἱ Παππαῖοι; τί θά κάνουν οἱ Παππαῖοι; Αὐτοὶ εἶναι μεγάλο σοῖ, ρώτησε ὁ Ὑπουργός.
– Θά τούς τὰ χαρακώσουμε τὰ σφυρίδια, θά τὰ ρίξουν δαγκωτά.
– Ἄλλωστε τόσες βολές τούς ἔχ'ς ἐξυπηρετήσῃ. Τώρα νιά βολὰ τούς ἔχουμε στό χέρ'.

– Τί ἐννοεῖς στό χέρι; ρώτησε ὁ Ὑπουργός.
– Νά, οὐ Στάθ'ς οὐ Γκαλέκας ντέ, ὁ γιός τοῦ Σουτάκ'...
– Κεῖνος ὁ κόκκινος; Κεῖνο τό θηρίο; τί ἔκανε;
– Ἐκλεψε, λένε, νιά γίδα τ' Μπακούλα, οὐ Θεός κι' ἡ ψυχὴ τ'.
Ξέρ'ς, Ὑπουργέ μ', κι' τούν στείλανε ἐξουρία, ἐκτοπίσ' τόν ἄνθρωπο.

– Ἐκτόπιση; Τί μοῦ λές; εἶπε ὁ Ὑπουργός. Τέτοια ἐποχὴ ζωοκλοπὴ!!

– Ναί, Ὑπουργέ μ', γι' αὐτό ἤρθαμε, γιά τέρα νά τό τακτοποιήσεις. Εἶναι ἄδικο καί εἶναι καί πολυφαιλέτης.

– Καλά... καλά... ἄστο αὐτό, θά τό τακτοποιήσω.

Παίρνει τηλέφωνο τὴν Διοίκηση Χωροφυλακῆς Ἀμφισσας καί δίνει ἐντολή, ὅποιος τόν πῆγε ἐξουρία νά πάει νά τόν φέρει πίσω.

– Ἀκοῦς, στείλατε ἐκτόπιση ἓναν τίμιο πολυφαιλέτη μόνο μέ ἐνδείξεις!

Ὁ Μοίραρχος πού τόν πῆγε, τοῦ φέρθηκε σκληρά τοῦ Γκαλέκα, τοῦ πέρασε χειροπέδες, τόν κλώτσαγε, τόν χτύπαγε μέ τόν ὑποκόπανο!

Ὅταν πῆγε νά τόν φέρει πίσω ρώταγε, τόν εἶχε φάει ἡ ἀγωνία, τί ἔχει τόν Ὑπουργό, ποῦ, πῶς τόν γνωρίζει.

– Ἐχει βαφτίσ' ἓνα παιδί μ', εἶπε ψύχραιμα ὁ Γκαλέκας καί κόπηκαν τὰ ποδάρια τοῦ Μοιράρχου. Φοβήθηκε καί ἄρχισε τὰ παρακάλια.

– Ἐχουμε τίποτε ἄλλο; ρώτησε ὁ Ὑπουργός.

– Τί ἄλλο, Ὑπουργέ μ'; Θά τῷμαθες, ἔδουκε ἐξετάσεις ὁ ἐγγονός μ' τοῦ Σίμου τοῦ πιδὶ ντέ, ὁ Δῆμος, ἔχ' κι' τ' ὄνομά μου... Ἔδωκε ἐξετάσεις γιά ἀστυφύλακας κι' τόν κόψανε τοῦ πιδὶ.

– Τί στοῦ διάτανο, Ὑπουργέ μ', γιά ἓνα μπόντο κι' γιά δυό νά κόψουν τό πιδὶ; Ὅστερα περνᾶνε οἱ ἀντιφρονοῦντες οἱ ἐχθροὶ μας καί μεῖς μένουμε ὅξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἐμεῖς εἴμαστε μέχρι κόκκαλο δικοὶ σου ἄνθρωποι. Τί στο λέω τώρα; λές καί δέν τό ξέρεις...

– Ἐχω ἔρθ' στό ἀμὴν, ἅμα δέν κάν'ς τίποτα θά παραδώσω τὴ σφραγίδα τῆς Κοινότητος, θά παραιτηθῶ κι' θά σᾶς κηρύξω πόλεμο.

– Τί στό διάουλο ἔχουμε κοτζάμ Ὑπουργό κι' δέν μπουρεῖ νά βάλ' ἓναν ἀστυφύλακα;

– Δέν ξέρω τίποτα ἀπὸ αὐτά πού μοῦ λές, Μπάρμπα Δῆμο. Ποῦ εἶναι ὁ ἐγγονός σου;

– Όξω εἶναι καί καρτεράει...

– Έλα δῶ, νεαρέ. Γιατί σέ κόψανε;

– Δέν ἔβγαινα στίς διαστάσεις τοῦ στήθους.

Παίρνει ἀμέσως τόν ἀρχίατρο.

– Δέν μοῦ λές, ἀρχίατρε, κάποιο Δῆμο Σκοπλάλη, γιατί τόν ἔκοψες;

– Μισό λεπτό, κύριε Ὑπουργέ, νά συμβουλευτῶ τά χαρτιά μου. Δυστυχῶς, κύριε Ὑπουργέ, δέν ἔβγαινε στίς διαστάσεις τοῦ στήθους (περίμετρο), ὅπως προβλέπει ἡ σχετική ἐγκύκλιός σας.

– Ρέ ἐγώ δέν στόν ἔστειλα νά τόν μετρήσεις, ἀλλά νά τόν ντύσεις, κατάλαβες; Σοῦ τόν στέλνω τώρα ἀμέσως, νά βάλεις ἓνα βαθμοῦχο νά γίνει ἐπανεξέταση.

– Πῆγα γιά ἐπανεξέταση, μᾶς εἶπε ὁ ἀείμνηστος φίλος μου Δῆμος Σκοπλάκης. Μέ ξαναμετρήσανε καί θυμᾶμαι, πού εἶπε ὁ ἀστυφύλακας, πού ἔκανε τᾶχα ὅτι μέ μέτραγε.

– Ρέ γιά κοίτα πῶς μεγάλωσες μέσα σέ μιά μέρα!

Στή Σχολή Ἀστυφυλάκων ἦρθε ὁ Ὑπουργός στήν Ὁρκωμοσία μας καί ὅταν παίρναγε ἀπό μπροστά ἀπό κάθε δόκιμο, ἔπρεπε νά ἀναφέρεται «Δόκιμος ἀστυφύλαξ (τάδε)».

Ένας ἀπό τούς δοκίμους ἀναφερόμενος εἶπε «Δόκιμος ἀστυφύλαξ Χριστοδουλόπουλος Γεώργιος». Τό ὄνομά του τόν ξάφνιασε, αὐτό τό ὄνομα δέν εἶναι ρουμελιώτικο, καί ἀπορημένος ρώτησε:

– Ἀπό ποῦ εἶσαι, δόκιμε;

– Ξέρει, κύριε Ὑπουργέ, ἡ ἀρραβωνιαστικά μου εἶναι ἀπό τή Γραβιά, καί εἶμαι γαμπρός...

– Ρέ δέν σέ ρώτησα γιά τό σαμάρι, γιά τό μουλάρι ρωτᾶω.

Ἄλλη μιά φορά πού ἦρθε στή Σχολή, ζήτησε νά μέ δεῖ καί ὁ Διοικητής τῆς Σχολῆς μέ ἔστειλε νά παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Ὑπουργοῦ μέ πλήρη ἐξάρτηση, μέ γυαλισμένες πόρπες καί κουμπιά.

Όταν μέ εἶδε, γέλασε καί πῆρε τηλέφωνο τόν Διοικητή καί τοῦ εἶπε, θυμᾶμαι σάν τώρα δά...

– Εἶπαμε, κύριε Διοικητά, νά μοῦ τόν στείλεις κανονικά, ὅχι μέ ἱγκλες καί μπαλτίμια.

Μέσα στό γραφεῖο του ὁ Κλώτσας, ὅλο κλώτσαγε ἀπό κάτω μέ τό τσαρούχι του τόν ἀδελφό του τό Δῆμο καί τοῦλεγε σιγανά:

– Πές καί γιά τό δασικό... Πές τίπουτα...

– Ἄ, ἀστόχησα νά σοῦ πῶ, ἔχουμε κείνο τό πιδάκ' τοῦ Παρα-

σκευᾶ νά τόν κάνουμε δασικό. Νά τράξεις κι' αὐτό, ἔχ' πουλύ σοί στο χωριό.

— Ἐν τάξει, Μπάρμπα Δῆμο, ἐν τάξει...

Εὐχαριστημένοι ὅλοι σηκώθηκαν νά φύγουν. Στήν πόρτα, βγαίνοντας ἔξω, καλεῖ τό Θανάση ὁ κ. Ὑπουργός.

— Δέν μοῦ λές, Θανάσ', ἦτανε παχειά ἡ γίδα πού ἔφαγε ὁ κόκκινος ὁ Γκαλέκας; εἶπε καί γέλασαν καί οἱ δύο πονηρά.

Γυρίσανε στό χωριό ὅλο χαρά, καί γιά νά κάνουν τούς Παππαῖους νά ψηφίσουν Καλατζῆ ἔλεγαν ὁ Γκαλέκας γλύτωσε ἀπ' τό ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα καί ὅτι οἱ ζωοκλοπές τιμωροῦνται μέ θάνατο, ἄλλαξε ὁ Νόμος.

Ὅτι ὁ διορισμός τοῦ Δασικοῦ ἔρχεται καί ὁ Δασικός ὁ Καλέτζος θά φύγει καί ὅτι ὁ Χωροφύλακας πού κάνει μηνύσεις στό χωριό θά πάει ἀπό κεῖ πού ἦρθε.

— Ὡραῖος ἄνθρωπος, ὥραῖος πατριώτης, μᾶς εἶπε τελευταῖα ὁ Δῆμος Σκοπλάκης, Δ/ντής Ὑπουργ. Ἑσωτερικῶν. Πέθανε στήν ψάθα. Γέμισε τήν Χωροφυλακή, τήν Ἀστυνομία, τήν Πυροσβεστική, τήν Ἀγροφυλακή ἀπό Ρουμελιῶτες. Τελευταῖα δέν εἶχε νά πληρώσει οὔτε τά φάρμακα.

Δυό ἄνθρωποι μοῦ σημάδεψαν τήν ζωή μου, ὁ Πλαστήρας καί ὁ Καλατζῆς.

Πέθαναν πραγματικά φτωχοί, ἀλλά ὅμως τίμιοι, μέ καθαρά χέρια καί μέτωπο. Τώρα, δέν ξέρω, θά τούς γράψει ἡ Ἱστορία; ἢ θά γράψει τούς νιόπλουτους πολιτικούς;

Ο «ΜΑΪΟΠΛΟΣ»

Τοῦ Γιάννη Ἡλιόπουλου

Ἡ γειτονιά μας εἶχε τό προνόμιο, ἓνα ἀπ' τὰ μελωδικά ὄργανα τοῦ χωριοῦ μας, τό Βιολί τοῦ Κωστούλα, νά κατοικεῖ σ' αὐτή κι' ἐκεῖ νά ἤχει, νά τό λέει, νά τραγουδάει, νά παίζει, νά μέλπει, νά συγκινεῖ καί νά εὐφραίνει τούς ἀνθρώπους της μ' ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ τραγούδια καί τ' αὐτοσχέδια μελικά ποικίλματα σέ μέρες ἐορτάσιμες, ἀλλά καί σ' ὥρεςσχόλης κι' ἀνάπαυσης.

Ξωμάχος κι' ὁ ἴδιος ὁ αὐτοδίδακτος καί παραδοσιακός βιολιντζής μας, τὰ δειλινά καί τ' ἀπόβραδα εὑρισκε τήν εὐχαρίστηση, τήν ξεκούραση κι' ἀνανέωση στούς ἤχους τοῦ βουνοῦ τούς μακρόσυρτους, στούς πηδηχτούς κλέφτικους, στούς ἀπαλολίκνιστους συρτοκούνητους, στά μελωδικά ἀγαποτράγουδα τῆς ἐξοχῆς...

Εὐχάριστος, γλυκομίλητος, χωραταντζής, ὁ βιολιντζής τῆς γειτονιάς μας, μέ τοῦ βιολιοῦ του τὰ μηνύματα καλοῦσε καί μάζεψε ὁλόγυρά του τή νεολαία τῆς γειτονιάς, πού εὑρισκε ἔτσι τήν εὐκαιρία, νά κουβεντιάσει, ν' ἀστειευτεῖ, νά τραγουδήσει, νά χορέψει, νά διασκεδάσει, νά εὐχαριστηθεῖ ἀπ' τό μεράκι τοῦ γέρο-Κωστούλα. πού τόν συνέπαιρνε, ὅταν ἔπαιζε τ' ὄργανο κι' ἀπαλοχαΐδευε τίς χορδές μέ τό μαγικό του δοξάρι, ἀλλά κι' ἀπ' τούς στίχους τῶν τραγουδιῶν, πού ἔφαλλε ἐνδιάμεσα, ἀπ' τ' ἀστεῖα καί τὰ χαριτωμένα πειράγματα τῶν παρευρισκόμενων ἀνθρώπων τῆς γειτονιάς...

Ἐκεῖνο τό δειλινό, Ἀπρίλη μῆνα, ἀπόδιαβα τῆς Λαμπρῆς, θυμᾶμαι, ἡ γειτονιά εἶχε μεθυστεῖ ἀπ' τίς εὐωδιές, πού τ' ἀεράκι τοῦ κατεβατοῦ ἔφερνε ἀπ' τὰ λουλουδιασμένα χωράφια, τίς μυρωδιές τῶν κήπων, πού ἀνθοφοροῦσαν, ἀπ' τ' ἀρώματα τῶν λουλουδιῶν στίς πρασιές κάθε αὐλῆς καί τίς πάμπολλες ἀλτάνες, ἀπ' τὰ βαριά ἀρώματα τῆς κερασιᾶς καί τῆς μηλιάς, τίς λεπτές κι' εὐχάριστες ἀναπνοῦλες τῶν μεθυστικῶν τριαντάφυλλων.

Ἡ παρέα μαζεύτηκε ἐκεῖνο τό σούρουπο στήν πλακόστρωτη αὐλή τοῦ Κωστούλα κι' ἔκατσε στά πεζούλια της, πρὶν ἀκόμα ὁ μελοποιός γέροντας τήν καλέσει μέ τοῦ βιολιοῦ του τίς γλυκές ἀρμονίες, πρὶν ἀκόμα τό δοξάρι του, χαϊδεύοντας τίς χορδές τοῦ ὀργάνου, παίξει ἐκεῖνο τό γλυκό καί χαριτωμένο ἐρωτοτράγουδο, πού

τόσο ἐνθουσίαζε τὰ νιάτα τῆς παρέας κι' ἔφερνε εὐχάριστες ἀναμνήσεις στοὺς μεγαλύτερους, σάν κελαηδοῦσε:

«Τό Φεγγάρι κάνει κύκλο, στῆς ἀγάπης μου τόν κῆπο...

Τό Φεγγάρι φέρνει βόλτα, στῆς ἀγάπης μου τὴν πόρτα...».

Ἄλλ' ἡ βραδιά αὐτὴ δέν ἦταν ὅπως κι' οἱ ἄλλες! Κάτι συνέβαινε στὴν ἄκρη τοῦ πεζουλιοῦ. Κάτι κρυφομιλοῦσαν τὰ κορίτσια τῆς γειτονιάς, μισοκρυμμένα στό χαμηλωμένο, ὀλάνθιστο κλωνάρι τῆς μηλιάς. Κάτι συνωμοτοῦσαν, φαίνεται, κι' ὅλο κοιτοῦσαν, μέ κλεφτές ματιές, τὸ Γιάννο, πού σιγοτραγουδοῦσε στοὺς ἤχους τοῦ δοξαριοῦ.

Ἦταν ἐκεῖ ἡ Μαριώ τοῦ γείτονα, ξανθομαλλοῦσα, πρασινομάτα λυγερή, ὅλο καμάρι καὶ ἀγνό χαμόγελο. Δίπλα τῆς ἡ Διαμαντούλα τῆς θειᾶ Διαλέττας ἡ μοναχὴ, μακρομαλλοῦσα, στρουμπουλὴ, ὅλο χάχανα καὶ γέλια κι' ἀκόμα ἡ Χρυσαιγὴ τς Θανάσαινας, γειτονοπούλα κι' αὐτὴ μέ τὰ μαλλιά τῆς πλεγμένα σέ κοτσίδες, μακριές, ὡς κάτω ἀπ' τὴ μέση, στολισμένες στὶς ἄκρες μ' ἄσπρα φιογγάκια...

— Θὰ πάου στ' θειᾶ μ', τ' μπαπαδιά, νιά στιγμούλα, εἶπε ἡ Διαμαντούλα κι' ἐτοιμάστηκε νά φύγει.

— Τέτοιαν ὥρα, πιδάκι μ'; πετάχτηκε ἡ θειᾶ Διαλέττα ἀπ' τὴ γωνιά τῆς.

— Εἶνι ἀνάγκ'!

— Νά μή σὶ φάει τοῦ σκλί; εἶπε ὁ Κωστούλας.

— Θὰ κρίνου, ἀπ' τν αὐλόπουρτα...

— Θὰ πάου κι γώ, νιά στιγμούλα, στούν μπάρμπα μ' τούν Τάσιου, πετάχτηκε ὀρθὴ κι ἡ Χρυσαιγὴ, σά νά τὴν τσίμπησε βελόνι. Δέ θ' ἀργήσου...

— Μπά, πιδάκι μ'! Γλέψς νά πᾶς; ἀναρωτήθηκε ἡ μάνα τῆς, ἡ θειᾶ Θανάσαινα.

— Εἶνι Φεγγαράκ', σά μέρα, μάνα. Φεύγουντας θά πάου, φεύγουντας θά γυρίσου...

— Ἐσύ, Μάρω, δέ θά φύγς; πετάχτηκε, πειραχτικὰ ὁ Γιάννος.

— Δέ χρειάζεται...

— Φέγγ'! Ἐχ' Φεγγαράκι, σά μέρα!...

— Τοῦ βλέπου...

— Ποῦ πᾶνέ οἱ ἄλλες;

— Θὰ σοῦ εἰποῦμι σέ λιγάκ', π' θά γυρίσιν...

Τὸ βιολὶ δέν ἔδωσε σημασία στὰ διαλεγόμενα τῶν παιδιῶν καὶ συνέχισε τίς μελωδίες του:

«Στή βρύ, καλέ μου, στή βρύ, στή βρύση παραφύλαγα.

Στή βρύση παραφύλαγα μ' ἓνα λαμπρό Φεγγάρι, μ' ἓνα λαμπρό Φεγγάρι.

Γιά νά, μαρή, γιά νά, γιά νά περάσ' ἡ γιαγάπη μου...

Γιά νά περάσ' ἡ γιαγάπη μου, νά τήν καλησπερίσω, νά τήν καλησπερίσω.

Στό μεταξύ ἡ παρέα συγκεντρώθηκε καί πάλι κι ὁμαδικά τά κορίτσια ἀπευθύνθηκαν στό Γιάννο:

– Γιάννου, σί θέλουμε!...

– Γιά καλό, δέ θάνι!...

– Ἔλα, σμώτερα...

Ἡ παρέα, εἶχε μυστική σύσκεψη, κρυμμένη στ' ἀνθόκλωνα τῆς μηλιάς, μέ τ' ἀσημένιο φῶς τοῦ Φεγγαριοῦ νά τοὺς φωτίζει τά πρόσωπα.

Ἡ Μαριώ εἶχε τό πρόσταγμα:

– Εἰς, τί εἶνι ταχιά, μιθαύριγιου, σί τρεῖς μέρις, Γιάννου;

– Εἰρου. Πρωτου-Μαϊά!

– Ἄν μᾶς ἀγαπᾶς, θά ῥθεις στ' παρέα μας. Θά βγοῦμι στοῦ χωριό, νά τραγουδήσουμε τοῦ Μάη...

– Κι θάμι γώ οὐ Μαϊόπλους;

– Ναί, Γιάννου μ'!...

– Δέν ξέρου, νά τραγδάου τοῦ Μάη...

– Τά λόγια, τά λέμι ἡμεῖς. Ἰσύ, θά χουρουπδᾶς μαναχά...

– Ἔλα, μαρέ Γιάννου, παρακάλεσε κι' ἡ Διαμαντούλα.

– Κι πῶς θά χουρεύου;

– Νά! Θά κρατᾶς ὀρθή τν ἀγκλίτσα κι' θά χουρουπδᾶς, ὅπως κᾶνς στοῦ παγγύρ'!...

– Γιά νά μαναγελᾶτε ἐσεῖς; Δέ ρχόμι!

– Δέ θά σ' ἀναγελᾶμε, ρέ! Θᾶμαστε παρέα...

– Δέν ἔχου φστανέλλα, δέν ἔχου τίπουτας...

– Τά κουνουμήσαμε ἀπόψι οὔλα ἡμεῖς. Θά στᾶχουμε ἔτμα...

Ἡ Συμφωνία τελείωσε καί κλείστηκε: Τήν ἄλλη μέρα ἡ Μαριώ θᾶπλενε καί θά σιδέρωνε τή φστανέλλα καί τ' μπουκαμίσα, πού θά φόραγε ὁ Μαϊόπλος.

Ἡ Διαμαντούλα εἶχε ἐξασφαλίσει τό γιλέκο, τίς κάλτσες, τό ζωνάρ', τς φούντις καί τ' σκούφια τοῦ τσολιᾶ «Μαϊόπλου».

Ἡ Χρυσουγὴ θᾶφερνε τά τεμπέλικα, πού εἶχε καί φύλαγε ὁ θεὸς τῆς ἀπ' τό Εὐζωνικό.

Κι' ὁ Γιάννος; Αὐτός θ' ἀνέβαινε τήν παραμονή στό βνό, νά γε-
μίσ' τή μαρούδα τ' ἴτσια.

– Νά πάου τόσου δρόμου; παραπονέθηκε ὁ Γιάννος.

– Νά πᾶς! Καί νά μή σέ ξέρ' κανένας. Ἡ ἄλλ' παρέα, τς Κων-
στάντως, θά βάλνε, εἶπαν, στόν «Μαϊόπλο», τριαντάφυλλα μαγιά-
τικα, ἄλλ' αὐτοῦνα μαδάνι κι' ἀγκελώνε...

Ἀπό νωρίς τ' ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς τῆς Πρωτομαγιᾶς, στ'
ἀγναντερό ἀλώνι τοῦ μπάρμπα-Κωστούλα, ἡ παρέα τῆς Μαριῶς,
τῆς Διαμαντούλας, τῆς Χρυσαιγῆς καί τοῦ Γιάννου, ἔπιασαν δου-
λειά:

Ὁ Γιάννος ἔκοψε κι ἔφερε ἀπ' τή ρεματιά χοντρές βέργες λυγα-
ριᾶς. Τίς λύγισε, τίς ἔδεσε σφιχτά σέ σχῆμα κύκλου κι' ἔπλεξαν τρία
στεφάνια μ' ἀγριολούλουδα, μ' εὐωδιαστά ἴτσια ἀπ' τό Βλαχοβού-
νι, μέ τριαντάφυλλα κόκκινα. Κάθε κορίτσι θά κρατοῦσε τό στεφά-
νι του. Ὑστερα ἔπλεξαν μικρό στεφάνι μέ μάτσα μαργαρίτες κίτρι-
νες καί ἄσπρες, ἴτσια ρόδινα καί μῶβ ἀνεμῶνες, γιά νά τό φορέσει
ὁ Μαϊόπλος, σάν γιρλάντα, γύρω ἀπ' τή σκούφια του.

Σάν τελείωσε κι' αὐτό, καταπιάστηκαν ὅλο μέ τό στόλισμα τοῦ
καλαθιοῦ, πού θά κρατοῦσε ἡ Χρυσαιγῆ, ἡ μικρότερη τῆς παρέας,
γιά νά τοποθετοῦν ἐκεῖ μέσα οἱ νοικοκυρές τά φιλέματα τοῦ Μᾶη,
αὐγά καί γλυκίσματα, καλοπιάνοντας ἔτσι τόν ἐρχομό του στό
φτωχικό τους...

Ὑστερα ἔντυσαν τό Γιάννο φουστανελλά, τοῦβαλαν καί τ' ἀνθο-
στέφανο, γιά νά δοῦνε, πῶς θάναι τήν ἄλλη μέρα. Μήπως καί κάτι
ἀταίριαστο γίνει αἰτία ιά ἀναγελάσματα ἀπ' τήν ἀντίζηλη παρέα...

Ἐκαναν καί γενική δοκιμή στό τραγούδι τῶν κοριτσιῶν καί στά
χοροπηδήματα τοῦ Γιάννου. Ὁ γέρο-Κωστούλας ὁ βιολιντζῆς καί ἡ
ὀμήγυρη τῶν γυναικῶν τῆς γειτονιάς μέ συγκίνηση παρακολου-
θοῦσαν τά διαδραματιζόμενα.

– Ἰατε σμῶτερα, κάλεσε τά παιδιά ὁ γέροντας...

«Ταχιά, π' θά πᾶτι στά σπίτια, νά μή ντρέπεστι. Νά τά λέτι κα-
λά. Γιά νά καταλάβτι, οὐ Μαϊόπλους, εἶνε τοῦ πιδί τ' Μᾶη κι' σεῖς
οἱ τσιοῦπισ, τά κουρίτσια, οἱ θυγατέρες τ'... Ἡ φαμελιά τ' Μᾶη, νά
καταλάβ'τι, εἶνι ὀλουένα γελαστή, σάν κι' τά λελούδια... Ἰατι τώ-
ρα. Κρατάτι τοῦ Γιάννου, νά φέρ' δυό γυρβουλίες...».

Στ' ἀλώνι, ἐκεῖνο τό βράδυ εἶχαν γιορτή. Τό βιοολί τῷλεγε καί
τά παιδιά χόρευαν τό τραγούδι τῶν μεγάλων:

«Πρωτομαγιά, μοῦ τᾶρριξες τά μάγια καί μέ μάγιεψες

καί μ' ἔχεις κάνει σάν τρελλό, κόρη, πού σέρνεις τό χορό...».

Τῇ χαραυγῇ, μέ τῶν χελιδονιῶν τίς τρίλιες καί τῶν ἀηδονιῶν τά πολυτράγουδα, τά παιδιὰ ξεκίνησαν. Τό δρομολόγιό τους πρόβλεπε, ν' ἀρχίσουν ἀπ' τό κάτω χωριό, νά περάσουν ἀπ' τήν κεντρική βρύση, πού τά κορίτσια μέ σταγόνες νεροῦ θά δροσολογοῦσαν τό Μάη, γιά νά μή γίνει, κατά τήν πορεία του, ὁ «Κάης» γιά τίς σπαρμουδιές καί θά κατέληγαν καί πάλι στ' ἁλώνι.

Φάνηκαν, νά κατεβαίνουν τό πλακόστρωτο τοῦ δρόμου, ὁ Μαϊόπλος, φουστανελλάς, στεφανωμένος καί στολισμένος μ' ἀνθολούλουδα τοῦ βουνοῦ, κρατώντας στόνα χέρι τῇ μεγάλη του ἀγκλίτσα, ἀποτρεπτική σκυλιῶν καί στήριγμα στό χορό του καί στ' ἄλλο τό λουλουδένιο καλάθι καί χοροπηδηχτές οἱ «θυγατέρες» τοῦ Μάη στεφανοκρατοῦσες, μά καί στεφανωμένες καί λουλουδοστολισμένες μέ πολλή χάρη...

Δέν ἄργησε, μέσα στήν πρωϊνὴ ἡσυχία ν' ἀκουστεῖ καί τό πρῶτο καλωσόρισμα τοῦ Μάη:

Ἀπρίλη, Ἀπρίλη δροσερέ, Μάη μέ τά λουλούδια,
Ὅλον τόν κόσμο γέμισες λουλούδια καί καλούδια.
Καί μένανε μέ φόρτωσες τήν ἄσχημη γυναίκα.
Τί νά κάμω, δές, ἔχω τήν ἄσχημη γυναίκα.

Θέλω, νά τήν πάω στό χρυσικό, νά τήν ἀναλιγώσω.
Νά τήνε φκιάσω κούπα καί σταυρό, σταυρό καί δαχτυλίδι.
Τό δαχτυλίδι νά φορῶ, τήν κούπα γιά νά πίνω
Καί τό σταυρό νά προσκυνῶ, γιά τῇ χριστιανοσύνη.

Χόρεψε, Μάη μ', χόρεψε...
Χόρεψε μιὰ, χόρεψε δυό, χόρεψε τρεῖς καί πέντε...
(Ἐπανάληψη δυό - τρεῖς φορές)

Χίλιων καλῶν σᾶς ἤῤαμε καί φέτος κι' ὀλοένα.
Ἄπλωσε, ἀφέντη μ', ἄπλωσε στήν ἀργυρὴ σου τσέπη.
Νά βγάλεις χουφτες μάλαμα καί δυό λίτρες ἀσήμε.
(Ἐπωδός)

Νά κοσκινίσεις τό φλουρί, νά πέσει στό λαγκάδι
καί τ' ἀποκοσκινίδια σου, νά δώσεις εἰς τό Μάη...

Ξαναμμένη γύρισε ἡ παρέα τῆς γειτονιάς, κοντά τό γιόμα, μέ τό

καλάθι της γεμάτο αὐγά. Ἡ Μαριώ φίλεψε ὅλες τίς γειτόνισσες καί τῆς θειά-Κωστούλας ἢ τυρόπιττα, στή μεγάλη τάψα, ἔγινε ἀνεβατή, ἀνεβατή...

Θυμᾶμαι τό καλωσόρισμα τῆς νιότης τοῦ χρόνου, ἀπ' τ' ἀνθοστόλιστα ἐφηβικά νιάτα τοῦ χωριοῦ μας, ἡ ἀλήθεια εἶναι, μέ πολλή νοσταλγία κι' ὅλα μοῦ φαίνονται μόλις χθесινά, μαγικά κι' ὠραῖα...

Πῶς θᾶταν, ἄραγε, ὁ ἄνθρωπος κι ὁ κόσμος του, χωρίς μνημες καί θύμισες;

Αὐτό ἀναρωτιέμαι...

Κούκουρα, 10-2-2000

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Τοῦ Γεωργίου Κουτσοκλένη

Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Τό σύμβολο τῆς σοφίας, τό πουλί τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς καί τῆς Ἀθήνας, ἡ Γλαῦξ, ἦταν κάποτε γυναικά, πρὶν γίνεи πουλί, μᾶς λέει τοῦτο τό παραμῦθι.

Μιά φορά κι' ἕναν καιρό σ' ἕνα ἀρχοντόσπιτο ὑπηρετοῦσαν ὡς δοῦλοι μιά κοπέλα καί ἕνας ἀράπης. Αὐτοί εἶχαν βρεῖ τόν μπελά τους ἀπ' τὴν πολὺ ιδιότροπη ἀρχοντοπούλα. Δέν ἔπαιρνε τίποτα ἀπὸ τὰ χέρια τῶν δούλων τῆς, ἂν αὐτοί δέν φοροῦσαν γάντια. Ὅμορφα, μοσχομύριστα τριαντάφυλλα ἦταν ἀπαραδέκτα ἂν δέν εἶχε βεβαιωθεῖ ὅτι αὐτά τὰ εἶχε ἡ δούλα μαζεμένα φορώντας καθαρὰ γάντια. Καί τοῦτο δέν συνέβαινε μόνο μέ τὴ δούλα, ἀλλὰ καί μέ τόν παλιοαράπη...

Ἐνα πρωῒνὸ τοῦ Μαγιοῦ, ἦταν χαρά Θεοῦ. Ὅλη ἡ φύση εἶχε φορέσει τὰ γιορτινά τῆς. Ἀπ' τίς πυκνές φυλλωσιές τῆς ἀφροξυλιάς ἐρχόντουσαν μελωδίες σπάνιες, σάν αὐτές πού μόνο τὰ ἀηδόνια ξέρουν νά συνθέτουν. Ἐλεγε κανεῖς ὅτι ὁ κῆπος τοῦ ἀρχοντικοῦ ἦταν ἕνα κομμάτι ἀπ' τόν κῆπο τῆς Ἑδέμ.

Κατέβηκε ὁ ἀράπης καί μαγεμένος ἀπ' τό περιβάλλον ἄρχισε νά μαζεῦει λουλούδια κι' ἀπ' τό θαυμάσιο σκηνικό συνεπαρμένος δέν φόρεσε τὰ ἀπαραίτητα γάντια.

Σέ λίγο ἡ δούλα εἶδε τὴν ἀρχοντοπούλα νά κατεβαίνει στὸν κῆπο καί τότε νικημένη ἀπ' τὴν περιέργειά τῆς ἔτρεξε στό παράθυρο γιὰ νά δεῖ, νά κρυφοκοιτάξει, μέχρι πού θά ἔφθανε ἡ ὀργή τῆς ἀρχοντοπούλας. Καί τότε τί νά δεῖ;

Τὴν ἀρχοντοπούλα, τὴν ψηλομύτα ὅχι νά μὴ μαλώνει τόν ἀράπη, ἀλλὰ νά τοῦ ρίχνεται, νά τόν σφιχταγκαλιάζει, νά τόν πνίγει στὰ φιλιὰ... καί χωρὶς γάντια.

Ἐ! τότε δέν βάσταξε ἡ κακομοῖρα καί γυρίζοντας τὰ μάτια τῆς πρὸς τόν οὐρανό:

– Θεέ μου, κλείσε τά μάτια, γιατί δέν μπορῶ νά βλέπω τέτοια παράξενα.

Ὁ Θεός τήν ἄκουσε καί τήν ἔκανε Κουκουβάγια γιά νά ἔχει ὅλη τή μέρα τά μάτια της κλειστά... γιά νά μή βλέπει τά παράξενα καί νά τά ἀνοίγει μόνο τά βράδια γιά νά βρίσκει τό φαγητό της.

Πολλοί ταυτίζουν τό Χαροπούλο μέ τήν κουκουβάγια. «Νά λησύνουν κουκουβάγιες στό σπίτι σου», λέει μιά βαρειά κατάρα. Νά ῥθει, δηλαδή, τό θανατικό, τό ρήμαγμα, ὁ ἀφανισμός.

Καί ὅμως κατά τόν Στέφ. Γρανίτσα στό βιβλίο του «ΤΑ ΑΓΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΓΟΥ», θά ἔπρεπε νά εἶναι εὐχή καί ὄχι κατάρα, γιατί ἡ κουκουβάγια εἶναι ἓνα ἀπ' τά ὠφελιμώτερα πουλιά τῆς ἐλληνικῆς πανίδας. Θέλει, λέει, 2 μέ 2 1/2 χιλιάδες ποντίκια νά φάει τό χρόνο, ἐκτός ἀπ' τά ἄλλα βλαβερά ζώακια, γιά νά ζήσει. Μάλιστα, μᾶς λέει, ὅτι σέ ἔρευνα πού ἔγινε σέ στομάχια 210 κουκουβαγιῶν βρέθηκαν:

48 ποντίκια

296 ἀγριοπόντικα καί νεροπόντικα

33 ἀραχνοπόντικα

48 τυφλοπόντικα

18 μικρά πουλιά καί μέγας ἀριθμός σκαθαριῶν.

Ἄρα ἡ προσφορά τῆς κουκουβάγιας στή γεωργία καί τόν ἀγρό-
τη εἶναι τεράστια.

ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

Τοῦ Γιάννη Ἀ. Σαντάρμη

Στὴ μνήμη τοῦ Ἀποστόλη Παντέλη (Βαρδουσιώτη)

Ὡ νοσταλγὲ τῆς ὁμορφῆς κι ἀπλοϊκῆς ζωῆς,
πιά οἱ καιροὶ σου πέρασαν καί ἡ ζωὴ σου ἐδιάβη,
ὁ ἀνασασμός σου ἔσβησε, σάν φύσημα πνοῆς,
τέλειωσε τό ταξίδι του τοῦ βίου σου τό καράβι.

Μές στῆς ζωῆς τῆ θάλασσα, μέ τό καράβι αὐτό,
πού τάχα δέ σιργιάνισες καί πού δέν πῆγες τάχα,
μά ἓνα δρομάκι σ' ἄρεθε, δρομάκι ζηλευτό,
αὐτό στ' ἀγαπημένο σου χωριό πού πάει μονάχα.

Τόν ἑαυτό σου εὕρισκες ἐκεῖ τόν παιδικό,
τῶν Βαρδουσιῶν χαιρόσουνα τ' ἄγρια τὰ κορφοβούνια,
μά πιό πολύ ἀναγάλλιασμα στά στήθια εἶχες γλυκό
ὅταν βελάσματα ἄκουγες κι ἀχούς ἀπό κουδούνια.

Γιὰ τὴν πατρίδα σου ἄδραξες, γιὰ τὴ γλυκιά σου γῆ,
σάν κλέφτης, μέσ στ' ἀντρίκιο σου τό χέρι τό τουφέκι,
παλικαρίσια χίμαγες μέ λιονταρίσια ὀργή
μέσ στοῦ πολέμου τῆ φωτιά καί μέσ στ' ἀστροπελέκι.

Ἀθώα ψυχὴ! Τὴν ὁμορφὴ πού ἔζησες ζωὴ
νά τὴν ἀφήσεις, σκέφτηκες, νά τὴ θωροῦνε κι οἱ ἄλλοι,
φακό στό χέρι ἄρπαξες καί κίναες τό πρῶτ'
κι ὥς τὴ νυχτιὰ κουβάλαγες σοδειά πολὺ μεγάλη.

Μέ τό φακό σταμάτησες τούς παλιακούς καιρούς,
κοπάδια φωτογράφισες μέ τούς τσοπαναραίους
καί γάμους ρουμελιώτικους καί νύφες καί γαμπρούς
νά ροβολᾷν ἀπόκοντα μέ τούς συμπεθεραίους.

Νύχτες φεγγαροπλούμιστες καί νύχτες ἀπαλές,
 νύχτες πού οἱ κωλοφωτιές φωτίζουν οἱ φωτίστρες,
 νυχτέρια, ξεφλουδίσματα στίς σπιτικές αὐλές
 καί κορασιές πού τραγουδᾶν σάν βρύσες κελαηδηστρες.

Βοίδια νά ὀργώνουν, θεριστές στό θέρο τόν ξανθό,
 ἀλώνια ὅπου οἱ ἀλωνιστές μέ τ' ἄλογα ἀλωνίζουν,
 βουνά μέ χιόνια καί βουνά μέ ροδαμίσιο ἀνθό,
 γιοφύρια τοξοκάμωτα, πηγές πού γαργαρίζουν.

Πόσα ἀκόμα δέν ἄφησες, ἀμέτρητα, πολλά,
 ὡ ἕναν κόσμον ἄφησες, τόν κόσμο τό δικό σου
 καί ἔβαλες τή βούλα σου σ' αὐτά νά μᾶς μιλά,
 γιά κάτι πού λαμποκοπᾷ σάν στάλαμα λές δρόσου.

Ὑπομνηματισμός

Ὁ Ἀπόστολος Παντέλης γεννήθηκε στήν Κάτω Μουσούνιτσα τῆς Φωκίδας τό 1917 καί πέθανε στίς 7-9-2003 στήν Ἀθήνα. Ἦταν ὑψηλόσωμος ἄνδρας, ἀρρενωπός. Ὑπηρετήσε, ὡς κληρωτός, τή στρατιωτική του θητεία στό 42ο Σύνταγμα Εὐζώνων Λαμίας μέ τό βαθμό τοῦ ὑποδεκανέα. Τελειώνοντας τό στρατιωτικό, αὐτοστρατολογήθηκε, κατὰ τά τέλη τοῦ Νοεμβρίου 1942,

Ὁ Ἀποστόλης Παντέλης ὡς ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγός καί διοικητής πυροβόλων στό 2ο Τάγμα Γενικοῦ Ἀρχηγείου τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων τοῦ καπετάνιου Ναπολέοντα Ζέρβα, τό ἔτος 1942, ἐτῶν 25.

καί κατατάχθηκε στά στρατιωτικά τμήματα τῆς ἀντιστασιακῆς ὀργάνωσης τοῦ καπετάνιου Ναπολέοντα Ζέρβα, ἐτῶν 25 τότε, μέ τό ψευδώνυμο Βαρδουσιώτης καί ὑπηρέτησε ἕως τίς 12 Φεβρουαρίου 1945, ὡς ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός, ἔχοντας, ὡς διοικητής πυροβόλων, 30 ἄνδρες στίς διαταγές του. Πολέμησε γενναῖα τοὺς εἰσβολεῖς Γερμανοὺς καί Ἰταλοὺς στά βουνά τῆς Ἠπείρου, τῆς Αἰτωλοακαρνανίας καί τῶν Ἀγρᾶφων. Γιά τὴν πολεμική του γενναιότητα τοῦ ἀπονεμήθηκαν 2 πολεμικοὶ σταυροὶ καί 1 χρυσό ἀριστεῖο ἀνδρείας.

Στὴ συνέχεια, ἐπιστρατεύθηκε καί ὑπηρέτησε τὴν πατρίδα 17 ἀκόμα μῆνες στό 11ο Σύνταγμα Τεθωρακισμένων, στὴν Κηφισιά.

Ὑστερα, ἔκανε πολλὰ ἐπαγγέλματα βιοποριστικά, ἀλλ' ἐκεῖνο πού τόν καθιέρωσε καί τόν κατέστησε πανελλήνια γνωστό, ἰδιαίτερα ὅμως στὴν εὐρύτερη Ρούμελη, ἦταν τό ἐπάγγελμα τοῦ φωτογράφου. Χωρὶς νά εἰδικευθεῖ στὴν τέχνη τῆς φωτογράφισης, ἦταν προικισμένος γιὰ τὴ δουλειά αὐτή. Ἦξερε τί ἔπρεπε νά κλείσει καί τί ὄχι σέ μία φωτογραφία, γιὰ νά θέλγει. Ὅ,τι καί νά φωτογράφιζε, μιλά μέ μία βουβή, ἀλλά βροντερή, γλώσσα. Φωτογράφιζε καί τὴ σύγχρονη ζωή, ἀλλά κυρίως μᾶς ἄφησε χρυσή κληρονομιά τὴν παλιά ζωή πού ἔζησε στό χωριό του, τὴν Κάτω Μουσουνίτσα, καί στὸν πλατύτερο γεωγραφικό χῶρο, κάνοντας τὴ δουλειά του φωτογράφου. Εἶχε οἶστρο μέσα του, γι' αὐτό ἀποθανάτισε τόσο παραστατικά τὴν παραδοσιακή ζωή. Γάμους παλιούς, συμπεθερικά νά περνοῦν καβάλα στ' ἄλογά τους, βαφτίσια, πανηγύρια, νυχτέρια, ξεφλουδίσματα στίς αὐλές, θερίσματα στά χωράφια -

Ὁ φωτογράφος καί συγγραφέας
Ἀποστόλης Παντέλης σέ ἡλικία 45 ἐτῶν.

Ὁ λεβεντόκορμος ἀλωνιστής (βαλμάς) Κωνσταντῖνος Τσιαπάρας, μέ πλάγι του το παιδί του Λεωνίδα, ὁ ὁποῖος πέθανε πέρυσι σέ ἡλικία 100 χρονῶν, ἀλωνίζει τό σιτάρι μέ τά δικά του 6 ἄλογα σέ ἀλώνι στό Μαυρολιθάρι τῆς Φωκίδας, τό ἔτος 1960, πίσω δέ ὀρθώνονται τά ἐπιβλητικά Βαρδούσια.

φωτογραφία: Ἀποστόλης Παντέλης (Βαρδουσιώτης)

ἐκεῖνο τ' ἀλώνισμα ἀπ' τόν ἀλωνιστή Κώστα Τσαπάρα μέ τά ἑξι ἄλογα, ψηλά στό Μαυρολιθάρι τῆς Φωκίδας, ἀλήθεια, τί πανοραμικό πρᾶμα εἶναι, μιλάει ἡ φωτογραφία, κατακάθαρη, μέ φόντο τά Βαρδούσια κι ἄς βγῆκε τό 1960.

Πόσες καί πόσες φωτογραφίες δέν ἔχει γιά γεγονότα κοινωνικά, γιά πρόσωπα ἀνθρώπων, γιά ζῶα, γιά δένδρα, γιά βρύσες, γιά γεφύρια, γιά ὅ,τι φαντασθεῖ κανεῖς πού νά εἶναι παραδοσιακό. Οἱ φωτογραφίες του, πού ἀναφέρονται σέ γεγονότα, κάνουν τίς στιγμές νά ὑπάρχουν καί μέσ' ἀπ' τή στατικότητα τους αἰσθανόμαστε ὅτι ὁ χρόνος εἶναι ὑπαρκτός. Διορατικός νοῦς, γι' αὐτό, σάν καλή μέλισσα, μᾶς κατέλειπε στήν φωτογραφική του κυψέλη πλούσιο μέλι.

Τ' ὄνομά του, σάν καλοῦ φωτογράφου, ἔγινε ἀπό στόμα σέ στόμα πασίγνωστο. Πολλοί ἐπιφανεῖς ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων προτιμοῦσαν αὐτόν γιά κάποια ἐκδούλευση φωτογράφισης. Μοῦ εἶπε κάποτε ὁ Παντέλης πῶς ὁ μακαρίτης Σεραφεῖμ Τσιτσάς, ὁ ἄλλοτε δασάρχης τῆς Ρούμελης καί λογοτέχνης, αὐτόν κάλεσε γιά μία φωτογράφιση κι ὕστερα, διαπιστώνοντας τήν καλή δουλειά του, ὅπου

ὁ δασάρχης πήγαινε μέ τούς συνεργάτες του ἔπαιρνε καί τόν Παντέλη μαζί του, γιά νά φωτογραφίζει, τοῦ ὁποίου, ἐκτός ἀπό τή φωτογράφιση, πλήρωναν καί τά ἔξοδα διατροφῆς καί διαμονῆς. Πολλοί, λοιπόν, Ρουμελιῶτες ἔτρεχαν στό σπίτι του στό Λόφο Ἀξιωματικῶν, στό Περιστέρι τῆς Ἀθήνας, κι ἔβρισκαν παραδοσιακές φωτογραφίες πού ἤθελαν. Τό ἀπέριττο ἀτελιέ του ἦταν πηγὴ φωτογραφικοῦ πλούτου. Χρέωνε τίς φωτογραφίες στό κόστος, σχεδόν τίς χάριζε.

Οἱ φωτογραφίες του κοσμοῦν βιβλία, περιοδικά, ἐφημερίδες, σπίτια καί γραφεῖα.

Εἶχε τόση φλόγα μέσα του γιά τή δουλειά του πού κάποτε, ὅταν, λόγῳ σύνταξης, ἔκλεισε τό μαγαζάκι του, κόντεψε νά σκάσει ἀπ' τή στενοχώρια του. Τό κράτησε μερικές μέρες κλεισμένο, ἀλλά τό ξανάνοιξε, μόνο καί μόνο νά τό βλέπει καί νά τό χαίρεται καί νά εἶναι παράλληλα ἐκθετήριο παραδοσιακῆς φωτογραφίας γιά τό κοινό.

Δέν ἦταν μόνον ἱκανός φωτογράφος ὁ Παντέλης, ἦταν καί καλὸς λογοτέχνης. Ἐγώ, μικρὸ παιδί, γυμνασιόπαιδας, τόν ἔβλεπα μέ τή φωτογραφικὴ μηχανή, γιατί ζούσαμε στήν ἴδια γειτονιά. Δέν ἔτυχε ὅμως νά γνωρισθοῦμε. Τόν γνώρισα ἀργά. Πρὶν ἀπὸ 8 ἢ 10 χρόνια. Ὅταν πῆγα μέ τόν Κώστα Μάρκο, τόν ἐκπαιδευτικό, συγγραφέα καί μουσικολόγο, ἀπ' τό Κονιάκο τῆς Φωκίδας, στό ἀτελιέ του καί ἄκουσε τ' ὄνομά μου ὅτι εἶμαι ὁ Σαντάρμης πού τά ποιήματά μου διάβαζε, καταχάρηκε, θυμᾶμαι. Ἀπὸ τότε πήγαινα τακτικὰ στό σπίτι του. Μ' ἔτρωγε ἀπ' τό τηλέφωνο νά τόν ἐπισκέπτομαι πιό πολὺ στό σπίτι του, νά μοῦ δείξει ἐτοῦτο, νά μοῦ δείξει τ' ἄλλο, νά μοῦ πεῖ καί νά μοῦ πεῖ καί νά μοῦ πεῖ. Κι' ἐγώ μεθοῦσα ἀπ' τή χαρὰ μου ἀπ' ὅσα ἔβλεπα κι ἀπ' ὅσα ἄκουγα. Πόσο εὐγενικός ἦταν ἀπέναντί μου. Εὐγενικὴ καί καλὴ κι ἡ γυναίκα του, ἡ Εὐθυμία. Ἐκεῖ μοῦ εἶπε ὅτι ἀσχολεῖται καί μέ τό γράψιμο. Μοῦ ἔδειξε κάποια κείμενα πεζά. Εἶδα πὼς στήν πένα του εἶχε τή σφραγίδα τῆς δωρεᾶς τοῦ ἱκανοῦ λογοτέχνη. Κάτοχος λίγων γραμμάτων, ἐγὼ ἐκπληροσσοῦν διαπιστώνοντας πόσο καλὰ ἔγραφε. Ἦξερε τί νά γράψει καί τί ν' ἀποσιωπήσει. Εἶδα πολλὰ διηγήματά του. Στά γραπτὰ του δέν ὑπάρχει κενό καί ἀσάφεια, εἶναι ὅλα σοφὰ δομημένα. Ὅ,τι ἔγραψε εἶναι γύρω σχεδόν ἀπ' τὴν παλιά ζωὴ τῆς ἐπαρχίας, τὴν ποιμενικὴ, τὴ γεωργικὴ, τὴν κοινωνικὴ κι ἀπὸ τὴ φύση καί τόν κόσμο της. Τοῦ ἐξέφραζα τὸν εἰλικρινῆ θαυμασμό μου γιά τά ἐναργῆ κείμενά του. Χαιρόταν.

– Έχεις μεράκι λογοτεχνικό μέσα σου, Αποστόλη, τοῦ εἶπα.

– Άχ, μοῦ ἀπάντησε, ἀργήσαμε νά γνωριστοῦμε. Άν σέ γνώριζα λίγο νωρίτερα, δέ θά ἤμουν ἓνας μεγάλος Παπαδιαμάντης, θά ἔμουν ὅμως ἓνας μικρός Παπαδιαμάντης!

Πολλά κείμενά του, πού ἐλάχιστα τά εὐπρέπιστα, δημοσιεύθηκαν στά περιοδικά «Στερεά Ἑλλάδα» καί στίς «Φωκικές Σελίδες». Χαιρόταν πού ἔβλεπε τή συγγραφή του δημοσιευμένη.

Ἦταν νοσταλγός τοῦ χωριοῦ του κι ἔκανε σάν μικρό παιδί, ὅταν ἔφθανε τό καλοκαίρι, νά πάει νά παραθερίσει στά βαρδουσιώτικα χώματα. Ἐπέστρεφε στήν ἄνοστη Ἀθήνα ξαναγεννημένος.

Σάν κατακλείδα, ἀναφέρω ὅτι ἦταν ἓνας ἄνθρωπος μέ τρυφερή παιδική ψυχή, ἄδολος, ντροπαλός, ἔντιμος στό ἔπαρκο, συναισθηματικός πολύ καί πονόψυχος ἀκόμα καί σ' αὐτά τά μυρμηγκάκια.

Τόν εὐχαριστοῦμε πολύ γιά τό φωτογραφικό του κληροδότημα.

Ἡ Παναγούλα «Ἀποχαιρετισμός»

Τῆς Ρούλας Λιάσκου

Ἡ Παναγούλα μας ἡ Χρισσαῖτισσα, ἡ μάνα, ἡ γιαγιά, ἡ χρυσο-
χέρα, «περβόλι ὁλόδροσο» εἶχε καρδιά μικροῦ παιδιοῦ, κι' ἓνα
γλυκό χαμόγελο στό στόμα.

Ποιήματα μᾶς ἔλεγε, τραγούδια Σχολικά - πῶς τὰ θυμότανε; -
χαιρόμουνά σάν τ' ἄκουγα, τῇ θαύμαζα καί τήν καμάρωνά ὅλο ζωή,
στά ὀγδόντα της τὰ χρόνια...

Νοικοκυρά ἀκούραστη, ξυπνοῦσε ἀπ' τήν αὐγή, τό σπίτι νά μα-
ζέψει, νά ποτίσει τὰ λουλούδια της, νά μαγειρέψει, νά φτιάξει τό
γλυκό τοῦ κουταλιοῦ καί γελαστή νά μᾶς προσφέρει.

Μέ τίς γειτόνισσες νά κουβεντιάσει μέ γέλια καί πειράγματα, νά
ξεφλουδίσουνε τ' ἀμύγδαλα κάθε καλοκαιριά.

Σάν τῇ φωνή μου ἄκουγε.

«Καλῶς τὰ μάτια μου τὰ δυό», μοῦ φώναζε ἀνοίγοντας τήν πόρτα.

Ὅταν στό σπίτι δέν τήν εὔρισκα, τῷξερα ἀντίκρου θάτανε στήν
«Παιδική χαρά», στόν Πλάτανο, τήν ἀνθισμένη της γαζία νά δροσίσει.

Χρόνια, τήν ξέχωρη φιλία της χαιρόμουνά, στή συντροφιά της,
λές κι' ὁ χρόνος μίκραινε, γινόμαστε ξανά παιδιά, ξεχνούσαμε καη-
μούς καί γερατιά καί ἔννοιες.

Τοῦτο τό δίστιχο τῆς ἄρεσε, μοῦ τῷλογε σάν ἐφευγα χαμογελώντας:

«Ἀπόθανε νά σ' ἀγαπῶ

Ζῆσε νά σ' ἔχω ἀμάχη!»

Πρίν λίγες μέρες, Παναγούλα μου, πῶς ἔσβησες στά ξαφνικά,
δίχως ἀρρώστια, δίχως μιλιὰ, δίχως παράπονο, μᾶς ἔφυγες, κι'
ὀρφάνεψ' ἡ καρδιά μας.

Ἦσουν καλή καί ἦσουν ἔτοιμη, στόν Πλάστη σου νά πᾶς, τώρα,
γιά μᾶς τοὺς φίλους προσευχήσου...

Περήφανα μᾶς ἄφησες, μέ μιά γαλήνη βλογημένη, ἀκριβή, λόγια
σοφά σ' ἀκούω νά λές ἀπ' τοὺς ψαλμούς καί κεῖ πού εἶσαι.

Μᾶς ἔφυγες, μά ἐγώ θαρρῶ, περβόλι ὅπως ἦσουν στή ζωή «ὁλό-
δροσο», κι' ἐκεῖ, περβόλι θᾶσαι «ὁλόδροσο», στόν ἄλλονε τόν κόσμο...

Ὑφαντά διάφορα. Ἀπό τή Συλλογή Δημ. Σανιδᾶ.

ΖΩΡΙΑΝΙΤΙΚΑ ΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ ΒΓΑΛΜΕΝΑ ΑΠ' ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΒΑΡΝΑΚΟΒΑΣ ΔΩΡΙΔΑΣ

Τοῦ Γιάννη Ζώριανου

Παλαιότατος ὁ ποικίλος σύνδεσμος τῶν Ζωριανιτῶν Δωρίδας μέ τό Ἱερό καί Ἱστορικό Μεγαλομονάστηρο τῆς Δωρίδας. Χρονολογεῖται ἀπ' τήν ἐποχή τοῦ 13ου αἰώνα.

Ὅπως οἱ διασωζόμενες ἔγγραφες μαρτυρίες βεβαιώνουν, ἡ μεγάλη γαιοκτησία τῆς Βαρνάκοβας, ἡ ἀφιερωμένη στό Μοναστήρι ἀπ' τούς Μεγάλους Κομνηνοῦς τῆς Πόλης Ἀλέξιο Α' (1081 - 1118), Ἰωάννη Β' (Καλο-ιωάννη) (1118 - 1143) καί Μανουήλ Α' (1143 - 1180), πού ἐκτεινόταν, ἀπ' τήν καμπή πρός τό νότο τοῦ ποταμοῦ Μόρνου - στή σημερινή γέφυρα τῆς «Ρέρεσης» - καί μέχρι τή θάλασσα τοῦ δυτικοῦ Κορινθιακοῦ καί τό «Δέλτα» τῶν ἐκβολῶν τοῦ ἴδιου ποταμοῦ, μ' ὅλα τά ἐμπεριεχόμενα, εἶχε βόρειους συνορίτες τοῦς ΖΩΡΙΑΝΟΥΣ, παρακλάδια τῆς μεγάλης οἰκογένειας τῶν Ζωριάνων, μιᾶς οἰκογένειας μεγαλογαιοκτημόνων τῆς Θεσσαλίας, τῶν «Δυνατῶν» τῆς ἐποχῆς, τοῦς ἐγκατεστημένους ἐκεῖ, ἀπό παλαιότερους χρόνους, λειβάδια, ἀρώσιμες γαῖες, κτηνοτροφία καί μικροοικίσεις ἀγροδίαιτων, ὀργανωμένων σέ «μητροκωμίες» αὐτοδιοικούμενες, ὀργανωμένες μέ τή μεταρρυθμιστική νομοθεσία τοῦ αὐτοκράτορα Λέοντα Γ' Ἰσαύρου (717 - 741 μ.Χ.), ἐποχή ἱδρύσεως τῆς Ἐπισκοπῆς Λιδωρικίου, τῆς ὑπαγόμενης στή Μητρόπολη Λάρισας.

Οἱ εὐρύτεροι στρατηγικοί λόγοι τῆς ἐποχῆς, πού ἀφοροῦσαν καί τήν εὐρύτερη τοῦ Λιδωρικίου ἐδαφική περιοχή, ὁδήγησαν τό Βυζάντιο στή δημιουργία αὐτοδιοικήσεων, οἰκονομικά βιώσιμων κι' ἰσχυρῶν, στήν ὀργάνωση ἐνός εἴδους αὐτάρκων ἀντιστασιακῶν θυλάκων, ἀπέναντι στήν εἰσβολή καί τήν προπαγάνδα τοῦ Παπισμοῦ στήν κυρίως ἑλληνική χερσόνησο, μέτρο ἀπαραίτητο καί συμπληρωματικό ἐκείνου τῆς ὑπαγωγῆς τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑλλάδας, τῶν νη-

σιών και της Κρήτης, στη θρησκευτική αρμοδιότητα του Πατριαρχείου της Πόλης, σε μία αποφασιστική προσπάθεια του Ίσαυρου αυτοκράτορα για τον εξοστρακισμό του Παπισμού - Καθολικισμού - Έκλατινισμού, απ' τόν κορμό των ελληνικών χωρών και κοιτίδων.

Έτσι, σάν αντίβαρο του Καθολικισμού, της κοντινής Ναυπάκτου, και του ιερατικού του δ(ε)ικτύου (Καθολικός επίσκοπος και ιερείς), ιδρύθηκε η Επισκοπή Λιδωρικίου με ευρύτατη επαρχία δράσης, από την Άμφισσα, μέχρι και την Αιτωλία, σ' ολόκληρη την ενδοχώρα των επαρχιών Λιδωρικίου - Κραβάρων, την περίοδο, πού Ναύπακτος, παραλιακή ζώνη και θεωρητικά τό Λιδωρί κι' λυμπαίνονταν - σε θρήσκευμα, γλώσσα, ήθη κι' έθιμα, φυλετικούς θεσμούς - από τους Καθολικούς του Πάπα, πρωτοστατούντος του καθολικού μητροπολίτη Ναυπάκτου.

Η Επισκοπή Λιδωρικίου, για την αποτελεσματική της δράση, ενισχύθηκε διοικητικά και οικονομικά, απ' τό «στρατηγικό επενδυτή» της εποχής, τούς «Δυνατούς» Ζωριάνους της Θεσσαλίας, πού οργάνωσαν, με τή συμπαράσταση της Πόλης και της Μητρόπολης Λάρισας, μία δυναμική «Επίσκεψη», δηλαδή αυτόνομη γεωργοκτηνοτροφική περιφέρεια, ικανή στην ενίσχυση του έργου των εκάστοτε Επισκόπων Λιδωρικίου, στην άμυντική αυτοπροστασία της, αλλά και τή στρατιωτική υποστήριξη του «Θέματος», της ευρύτερης περιφέρειας, όπως θά λέγαμε σήμερα.

Έτσι, στά παραγωγικότερα σημεία εγκαταστάθηκαν δυναμικές οικήσεις γεωργοκτηνοτρόφων, πού συμμετείχαν, με τόν τρόπο τους, στη στερέωση του ελληνισμού της περιοχής, την επικράτηση του ανατολικού δόγματος (Όρθοδοξία), στην εκδίωξη των παπικών. (Βέβαια, ύστερα από μερικούς αιώνες, μετά τό 1204, οί Λατίνοι ξαναχύπησαν στην περιοχή με τίς δύο Βενετοκρατίες τους, αλλά ό ελληνισμός είχε τότε διασωθεί...).

Κατά τόν 11ο αιώνα, νότια της «Επίσκεψης» της Επισκοπής Λιδωρικίου, αλλά υπαγόμενο σ' αυτή, ιδρύθηκε τό Μοναστήρι της Παναγίας Βαρνάκοβας (1077), πού η Πόλη πρώτα και η Άρτα ύστερα, πολύ τό πρόσεξαν...

Όλα τά μέχρι τώρα αναφερόμενα αποτελούν μία γενική είσαγωγική ένημέρωση.

Μετά τό 1204 - 1205, πού ιδρύθηκε τό Δεσποτάτο της Ηπείρου με πρωτεύουσα την Άρτα, τό Μοναστήρι της Βαρνάκοβας και η ευρύτερη περιοχή του, συμπεριλαμβανομένης της «Επίσκεψης Ζω-

ριάνων - Ἐπισκοπῆς Λιδωρικίου», βρέθηκαν μέσα στά ὅρια, στά σύνορα τῆς ἐπικράτειας τοῦ Δεσποτάτου, στήν ἐπιρροή καί τήν κηδεμονία του.

Αὐτό εἶχε σά συνέπεια, τήν ἀναβάθμιση τῆς ἀποστολῆς καί τοῦ ρόλου τοῦ Μοναστηριοῦ, ἀλλά καί τῶν διάσπαρτων οἰκισμῶν τῶν Ζωριάνων, ἄλλοι κάτοικοι τῶν ὁποίων μετακινοῦνται πρὸς τήν Ἄρτα, τήν ὥρα πού πολλοί Πολίτες βρίσκουν καταφύγιο στά χωριά τῆς «Ἐπίσκεψης - Ἐπισκοπῆς» Λιδωρικίου, ἐπώνυμα τῶν ὁποίων διατηροῦνται καί σήμερα στόν Ζωριάνο, ἀλλά καί σέ πολλά ἀκόμη χωριά τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας (Ἄλλοτε Κραβάρων).

Ἔτσι, οἱ Ζωριανίτες συνδέθηκαν μέ τούς Ἑπειρῶτες ἄρχοντες (οἱ τῶν «Δυνατῶν» ἀπόγονοι προορίζονταν στό Βυζάντιο, ν' ἀκολουθήσουν τό στρατιωτικό στάδιο) Κομνηνο-Δουκάδες καί τίς οἰκογένειές τους, ἀποκτώντας, μερικοί ἀπ' αὐτούς, σπουδαῖες διοικητικές θέσεις τοῦ Δεσποτάτου Ἑπείρου κι' ἐπίζηλα «Ὀφφίκια» στήν αὐλή τῶν Δεσποτῶν.

Ἀλλά στό μεταξύ, τό Καθολικό τῆς Ἱ.Μ. Παναγίας Βαρνάκοβας ἐπιλέχτηκε ἀπό τούς διοικοῦντες τό Δεσποτάτο τῆς Ἑπείρου, σάν ὁ καταλληλότερος Κοιμητηριακός Ναός, γιά τά μέλη τῶν οἰκογενειῶν των καί χώρος μοναστικῆς ἡρεμίας γιά μερικούς ἀπ' αὐτούς.

Ἀρχειακά ἔγγραφα τοῦ μοναστηριοῦ κι' ἐνεπίγραφες πλάκες μιλάνε γιά ἔργα ὑποδομῆς στόν ἱερό χώρο τοῦ μοναστηριοῦ, μέ ἐπιχορηγίες τῶν Δεσποτῶν Ἑπείρου, ἀλλά καί γιά ἐνταφιασμούς ἐξόχων προσώπων τοῦ Δεσποτάτου.

Καί πράγματι, μεταξύ τῶν ἐτῶν 1205 - 1330, ἀρκετοί Ἑπειρῶτες, σημαντικοί, ἐτάφησαν σέ λάρνακες, πού βρίσκονται ἀκόμα στόν ὑπόγειο χώρο, τόν εὐρισκόμενο κάτω ἀπ' τό δάπεδο τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Βαρνάκοβας.

Ἡ ἐπιλογή τῆς Βαρνάκοβας, σάν ἱερό κοιμητήριο τῶν ἀρχόντων τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἑπείρου, ἔγινε αἰτία, νά ἐνσχυθεῖ τό Μοναστήρι ἀπό κάθε ἄποψη καί νά διακοσμηθεῖ, ἀλλά καί νά γίνει τόπος συχνοῦ προσκυνημάτος τῶν ἐπαϊόντων τοῦ Δεσποτάτου.

Ἐπιτύμβια ἐπιγραφή ἀναγράφει:

«Ἦγαγεν ἡμᾶς ὦδε θανάτου νόμος.

Σεβαστοκράτωρ Ἄννα καί Κων/νος.

Καί λοῖσθον ὁ αὐτοῦ Δεσπότην Κων/νον,

Πρό τῆς δίκης ρῦσαί με τῆς καταδίκης» (1204 - 1254).

Ἀλλ' ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1264, ἐπὶ Δεσπότη τοῦ Ἡπείρου Νικηφόρου τοῦ Α', ὁ Ζωριανίτης Νικόλαος Γεωργίου Ἀνδριτζόπουλος διαπραγματευόταν μὲ τὸ βασιλιά τῆς Νεάπολης (Ἰταλίας), πρεσβευτὴς ἀπεσταλμένος ἐκεῖ τοῦ Δεσποτάτου, κατὰ τὴν τελευταία εἰκοσαετία τοῦ 13ου αἰῶνα, ἀναφαίνονται στὸ Δεσποτάτου δυὸ σπουδαῖες Ζωριανίτικες προσωπικότητες: Ὁ Ἁγιώτατος Κοσμᾶς Ἀντριτζόπουλος, λόγιος, ἐπιγραμματοποιός, ἱδρυτὴς ναοῦ στὴ Βυζαντινὴ πόλη τῆς Μόκιστας - Θέρμου - καὶ συγγραφέας τῆς «Πρόρρησης πρὸς τὸν κυρ-Μιχαὴλ Ζωριάνον» καὶ ὁ πολὺς Μιχαὴλ Ζωριάνος, Πρωτοστράτορας Ἡπείρου, ἐπὶ Δεσποτάτου Θωμᾶ Α' καὶ ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς «Ὁφφικιοῦχος» (1296 - 1918).

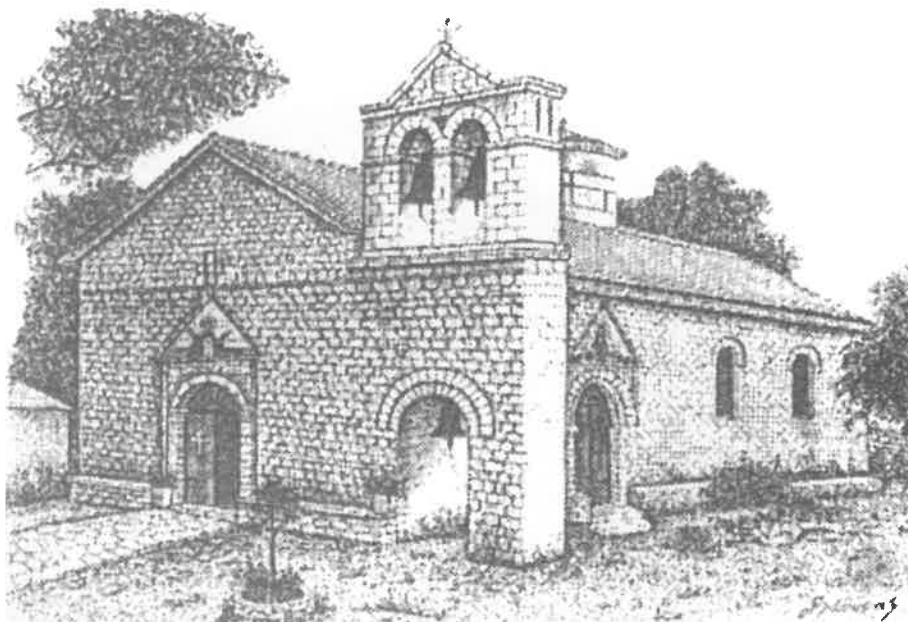
Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν περίοδο, τέλος 13ου κι' ἀρχές 14ου αἰῶνα, ἐπὶ ἀρχιστρατηγίας Μιχαὴλ Ζωριάνου, τὸ Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου, ἀναγεννημένο, ἀνασυνταγμένο, βρισκόταν στὴ μεγαλύτερη ἀκμὴ του, ἀπὸ ἀπόψεων στρατιωτικῆς ἰσχύος, ἀλλὰ καὶ πολιτιστικῆς παραγωγῆς.

Τότε συνέβη, νὰ πεθάνουν καὶ νὰ ταφοῦν στὸ Καθολικὸ τῆς Βαρνάκοβας, μεταφερθέντες ἀπ' τὴν Ἄρτα - ἀπ' τὴν πρωτεύουσα τοῦ Δεσποτάτου - μέλη τῆς οἰκογένειας τοῦ Δεσπότη Θωμᾶ κι' ὅπως ἦταν φυσικό, τὴν ὅλη προσπάθεια, τὴν ὅλη φροντίδα μεταφορᾶς καὶ ταφῆς αὐτῶν τῶν σημαντικῶν ἀνθρώπων εἶχε ὁ «Ὁφφικιοῦχος», ἐπὶ τῆς προσωπικῆς ἀσφάλειας τῶν Δεσποτῶν καὶ πρωτοστράτορας Ζωριάνος (1300 μ.Χ.).

Οἱ ἐπισκέψεις τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματοῦχων τοῦ Δεσπότη τῆς Ἡπείρου στὸ μοναστήρι τῆς Βαρνάκοβας, πού πάντα τό εἶχαν περιβάλλει μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τίς φροντίδες τους (ἐνεπίγραφες, ἐντοιχισμένες πλάκες τὸ βεβαιώνουν), ἦταν συχνές. Κι αὐτὰ συνέβαιναν καὶ ἐπὶ στρατηγείας Ζωριάνου κι' ἀποτελοῦν τίς παλαιότερες κι' ἐπισημότερες «ἐπαφές. τῶν Ζωριανιτῶν στὴν Ἱερὰ Μονὴ Βαρνάκοβας...

Ἀκολούθησε ἡ παραχώρηση μεγάλων τμημάτων τῆς «Ἐπίσκεψης» Ζωριάνων στὸ Μοναστήρι τῆς Βαρνάκοβας, στὴν περιοχὴ «Ἰτιάς», προφανῶς γιὰ λόγους προστασίας τῆς περιουσίας τοῦ συμπαγοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (Τουρκοκρατία).

Στὴν περιοχὴ αὐτὴ, τὸ Μοναστήρι ἱδρυσε «Μετόχι» - μικρὸ Καθολικὸ, μὲ ἐπίσης μικρὴ μοναστικὴ κοινότητα - καὶ μόνιμες ἐγκαταστάσεις καλογέρων - ἀσκητῆρια - ἀπὸ γνωστὰ Ζωριανίτικα τοπωνύμια: Μετόχι, Κελί, Καλοερκὴ Λογγά, Ἀποσοδιά, Ἅγιοι Ταξιάρχες, Ἄι-Γιώργης, Ἄι-Δημήτρης).

«Εφιλοτιμήθημεν καί ἡμεῖς καί ἡ ἐπαρχία νά γίνη
ἓνα λαμπρόν κτίριον εἰς τάς ἡμέρας μας».

(Ἀναφορά Ἡγουμένου Κοσμᾶ Θεοχάρη, 1834)

Στά κτήματα, πού τώρα ἀνήκαν στό Μοναστήρι, ἐργάζονταν, ὅπως πάντα οἱ Ζωριανῖτες κι' ὅπως ἐπίσης ἦταν φυσικό οἱ σχέσεις τους μέ τή Βαρνάκοβα ἦταν διαρκεῖς, πυκνές, οὐσιαστικές, σχέσεις σεβασμοῦ κι' ἀγάπης, ὅπως ἐξακολουθοῦν, νᾶναι καί σήμερα.

Κατά τήν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας, σέ πολλά τμήματα τῆς Ἰτιᾶς - στά καλύτερα χωράφια - ἐγκαταστάθηκαν Μωαμεθανοί, σάν νικητές καί κύριοι τῆς γῆς.

Ὅμως τό μοναστηριακό κτῆμα τῆς Ἰτιᾶς αὐξανε διαρκῶς μέ ἐνοικιάσεις παραχωρήσεις ἀπ' τοὺς ντόπιους χριστιανοὺς, πού ἐπιζητοῦσαν κάλυψη καί προστασία (Σουλτανικά φερμάνια προστάτευαν τήν περιουσία τοῦ Μοναστηριοῦ καί τοὺς ἐργαζόμενους σ' αὐτή) κι' ἀκόμα ἀπό ἀφιερώσεις κτημάτων στό Μοναστήρι, ἀλλά κάποτε καί ἀπό ἀγορές ὀθωμανικῶν κτημάτων.

Γιά τή ζωή τῶν Ζωριανιτῶν αὐτῆς τῆς περιόδου μιᾶνε πολλά ἔγγραφα τοῦ Μοναστηριοῦ. Μετά τό 1821 τό «Τσιφλίκι» τῆς Ἰτιᾶς ἦταν ἀπ' τά παραγωγικότερα τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Βαρνάκοβας κτήματα, ὅπου οἱ Ζωριανῖτες ἐξακολουθοῦσαν νά ἐργάζονται κι' ὁ

Τό Καθολικό πού χτισαν οἱ Ἑπειρώτες (1831 - 1834).

«Συνεταιρισμός ἐνοικιάσεως τῶν χειμερινῶν λειβαδιῶν τῆς Ἰτιᾶς», πού εἶχαν ἰδρύσει, ρύθμιζε τήν ἐκμετάλλευση τῶν λειβαδιῶν καί τοῦ παρακείμενου δάσους, ἀλλά καί τίς ὑποχρεώσεις, πρὸς τή Βαρνάκοβα, τῶν μελῶν του. Ἀργότερα ἰδρύθηκε στὸν Ζωριάνο ὁ «Συνεταιρισμός ἀκτημόνων καλλιεργητῶν Ζωριάνου», πού μέχρι τοῦ 1923 διαχειριζόταν τό λειβάδι, τό δάσος καί τὰ καλλιεργούμενα κτήματα. Οἱ ἀπολλοτριώσεις τοῦ 1923 - 1936, ἔδωσαν ὁλόκληρη τήν περιοχή στοὺς ντόπιους (Ζωριανίτες καί Κουπακιῶτες), πού μέ τήν πάροδο τῶν ἐτῶν οἱ κεντρικοὶ οἰκισμοὶ τους εἶχαν ἀφομιώσει τοὺς ἄλλους μικροοικισμούς, πού τώρα πιά τὰ ἐξωκκλήσια καί οἱ «ἀρμακάδες» προσδιορίζουν τήν τοπωνυμική ὑπαξή τους στοὺς παλαιότερους καιροὺς...

Οἱ μεταβολές αὐτές τῶν καιρῶν καί τῶν πραγμάτων, ἀποστέρησαν τό Μοναστήρι τῆς περιουσίας του, τό μείωσαν οἰκονομικά καί σ' ἀνθρώπινο δυναμικό, ἀλλά οὔτε στό ἐλάχιστο δέν τοῦ στέρησαν τό σεβασμὸ καί τήν ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων τῆς περιοχῆς, τῇ φωλιασμένη στίς καρδιές τους...

* * *

ΕΓΓΡΑΦΑ τοῦ ἀρχείου τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας Βαρνάκοβας ἐπιβεβαιώνουν ὅλα, ὅσα ἐδῶ ἀναφέρονται. Τά ἔγγραφα αὐτά, κατὰ τὴ δεκαετία τοῦ 1960, ἡ ἐρευνητικὴ ἀποστολὴ τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μέ ἐπικεφαλῆς τὸν Καθηγητὴ Γ. Κόλλια, τὰ μελέτησε, τὰ κατέγραψε σέ μικροφίλμς καὶ ἀριθμώντας τὰ τὰ βρῆκε 10.000! Τὴν ὅλη ἐρευνητικὴ τῆς ἐργασίας κατέθεσε στό Ἐρευνητικὸ τμήμα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κι' ἐλάχιστο τμήμα τῆς - Τά ἐνετικά ἔγγραφα - δημοσίευσε ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Δ. Γιαννόπουλος, στὰ 1970. Μά τί κρίμα! Οὔτε ἂν ὑπάρχει αὐτός ὁ θησαυρός, γνωρίζει κάτι ἡ σημερινή μοναστικὴ κοινότητα τοῦ Μοναστηριοῦ, οὔτε καὶ ποιό εἶναι τό περιεχόμενό του. Γιατί ὑπάρχει καὶ τό χειρότερο: Ὅταν τό μοναστήρι ἔμεινε ἔρημο καὶ κλειστό, πρὶν ἀπὸ τό 1992 καὶ γιὰ 10 χρόνια, περίπου 9.000 πρωτότυπα ἔγγραφα χάθηκαν. Ἔτσι, ἡ ἐρευνα στὰ ὑπάρχοντα ἀρχειακά ἔγγραφα, εἶναι ἀπὸ τὰ πράγματα ἐλλειπέστατη. Πολλὰ στοιχεῖα τῆς Ἱστορίας καὶ Λαογραφίας τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ τῆς εὐρύτερης περιοχῆς του, χάθηκαν μαζί μέ τὰ ἔγγραφα. Ἀναρωτιέται κανένας, ἂν ὑπάρχει τό ἀρχειακό ὕλικο τῆς Βαρνάκοβας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς περιοχῆς, ἔστω καὶ σέ μικροφίλμς στό Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας, οἱ Πανεπιστημιακοὶ μας, οἱ ἀρμόδιοι, τί τό φυλᾶνε ἐκεῖ καὶ μόνο γιὰ τοὺς λίγους ἐρευνητές. Ἐμεῖς οἱ πολλοὶ στὴ Δωρίδα καὶ ὄχι μόνο, πότε θά τό γνωρίσουμε καὶ θά διδαχτοῦμε ἀπ' αὐτό... Καὶ τό πιό ἀπογοητευτικό: Ἐρευνητές τό ἀναζήτησαν καὶ δέ βρέθηκε...

* * *

Ἀπ' τὰ ὑπάρχοντα δημοσιεύματα τῶν ἀρχειακῶν στοιχείων τῆς Βαρνάκοβας, πού ἔχουν σχέση μέ τοὺς Ζωριανίτες, καταγράφουμε ἐδῶ τὰ παρακάτω:

1. 18 Τρυγητῇ 1788.

«Τὴν σήμερον ἦρθε ὁ Παναγιώτης Χριστόπουλος καὶ Κωνσταντῆς. Εἶχαν τὰ δυὸ ἀδέρφια μερικά χωράφια καὶ τό... Τὰ εἶχανε «ἀμανάτι» στό μοναστήρι καὶ ἦρθε καιρὸς νά τὰ πάρουν ὀπίσω κι' ἐσιγριθῆκανε τὰ δυὸ ἀδέρφια ὁ Παναγιώτης μέ τὸν Κωνσταντῆ. Δέ θέλησε νά μπεῖ ὁ Κωνσταντῆς κι' ἔδωκε ὁ Παναγιώτης τῆς γυναικὸς του τὴν ἀρματωσιά καὶ τὰ γιγαλέ ἡ γυναίκα του ἀπὸ δικά της, γρόσια 30 - νοῦμερο τριάντα - καὶ νά μὴν ἔχει νά κάνει κανέναν ἀπ'

αὐτά, οὔτε ἀδερφός του οὔτε κανένας καί ἔτσι ἔδωκα καί τήν ἀλήθεια τό γράμμα τοῦ Παναγιώτη καί τῆς γυναίκας του».

Υπογραφή δυσανάγνωστη

(Νά θυμᾶται ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ἡ ἔλλειψη τοῦ χώρου, δέν ἐπιτρέπει τήν ποικίλη ἀνάλυση κι' ἀνάπτυξη τοῦ κάθε παρατιθέμενου ἐγγράφου).

2. 28 Ἀπριλίου 1774.

«Ὁ Γιῶργος κι ὁ Νικολός Ἀντωνόπουλοι, ἀπό Μπότζανη Ἰτιᾶς, ἀφιερώνουν τόν τόπο τους στό Μοναστήρι Βαρνάκοβας».

Β'. Ἀπό τίς παρεχόμενες πιστώσεις τοῦ Μοναστηριοῦ πρός τρίτους:

α) Ὁ Ζωριανίτης Θανάσης Φωλιάς δανεῖζεται 15 γρόσια. 20 Γεναριοῦ 1770.

β) Ὁ Ζωριανίτης Μαστροκώστας, δανεῖζεται 15 γρόσια. 9 Τρυγητῇ 1816.

Γ'. Ἀπό τουρκικά ἐγγραφα τοῦ Μοναστηριοῦ, ὅπως εἶναι μεταφρασμένα:

1. Τίτλος - Ζαπί: Ὁ Παναγιώτης καί Κωνσταντῆς Ρηγόπουλοι, πουλᾶνε στή Βαρνάκοβα ἔνυδρα καί ἄνυδρα χωράφια τους στό χωριό Ζ... (Ζωριάνο). 1698.

(Σημείωση: Ἡ μετάφραση εἶναι σύντομη περίληψη στά ἑλληνικά, τοῦ ἐπικυρωμένου τουρκικοῦ τίτλου κυριότητος, καταγραμμένη στό πίσω μέρος τοῦ ἐγγράφου. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τά ἐπόμενα ἐγγραφα).

2. Μουρσαλές - Πρόσκληση: Οἱ Καραγιάννης, Ἀνδρέας, Ἀγγελόπουλος, Δημόπουλος καλοῦνται στό ἱερό δικαστήριο Λιδωρικίου. 1725.

3. Τίτλος - Χοντζέτι: Οἱ Σταμάτης καί Δημήτρης Παυλίτσας, ἀπό χωριό Ζ... πωλοῦν χωράφια, σπίτια καί δέντρα, γρόσια 30. 1737.

4. Ὁ Χουσεῖν, ἀγᾶς Λιδωρικίου, ἐκδίδει αὐτό ἐδῶ τό Ζαπί (Τίτλο), μέ τό ὁποῖο ἀπονέμει στή Μονή τήν κυριότητα τοῦ σιφλικιοῦ τῆς Βλαχοκατούννας (Περιοχή Ζωριάνου) ἀποτελούμενο ἀπό δάση, λειβάδια, χειμερινά βοσκοτόπια. Ἔτος 1742. (Ἵπενθυμίζεται, ὅτι ἀναγράφεται ἐδῶ ἡ μετάφραση τῶν ἐγγράφων, ὅπως σημειώνεται στήν πίσω σελίδα τους).

5. Χοτζέτι - Ἀγωγή, κατά κατοίκων Βλαχοκατούντας, ἀπό κατοίκους τῆς περιοχῆς ἐπειδὴ πέρασαν τά ὅρια τῆς τοπικῆς τους περιφέρειας. 1745.

6. Μουρασαλές καδὴ Λιδωρικίου: Καλοῦνται ὅλοι οἱ ραγιάδες κάτοικοι τῶν περιχώρων Ἰτιάς, γιὰ θέμα τοῦ τσιφλικιοῦ τῆς Μονῆς. 1746.

7. Μουρασαλές διοικητὴ Λιδωρικίου, καλεῖ, σύμφωνα μέ τούς τίτλους τῆς Μονῆς, νά παραδοθοῦν ἀπὸ τίς λοιπές ἀρχές οἱ ἐπίσημοι τίτλοι στό μοναστήρι, πού ἀφοροῦν τό τσιφλίκι Βλαχοκατούνας. 1749.

8. Ἡ Ἀργυρώ, ἀπὸ Βλαχοκατούνα, πουλάει στό μοναστήρι ἀμπέλι της, μέ τιμὴ 47 γρόσια. 1749.

9. Ζαπί. Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ χωριοῦ Ζ... (Ζωριάνου) Ἀποστόλης τοῦ Δημητρίου, πουλάει στό μοναστήρι τό κοινοτικό (κοινό) χωράφι στό τοπωνύμιο Διαχαλί, γρόσια 80. 1752.

10. Χοτζέτι: Δηλώνεται, ὅτι τ' ἀδέρφια Ἀλέξης καὶ Ζαφείρης Ζωητός, ἀπὸ Βλαχοκατούνα, πούλησαν τό ἀμπέλι τους στή Βαρνάκοβα, γρόσια 110. 1757.

11. Ὁ Σουλεϊμάν πασᾶς κι' ὁ ἀδελφός του Ἰμπραήμ καὶ ὁ... γιός του Μισρά, πούλησαν τό μερίδιό τους, στό τσιφλίκι τῆς Ἰτιάς, στή Βαρνάκοβα.

12. Χοτζέτι, δηλώνει, ὅτι ἔφυγαν μερικοὶ ραγιάδες ἀπ' τό τσιφλίκι Βλαχοκατούνας, πού ἀνήκει στή Βαρνάκωνα (Σημείωση γράφοντος: Εἶναι κατέναντι τοῦ χωριοῦ Ζωριάνος, πρὸς τὴν Ἰτιά) καὶ ζημιώνεται τό Βασιλικό ταμεῖο, ἐξ αἰτίας μείωσης τῆς παραγωγῆς. Ὅρίζεται, νά πληρώνει ἡ Μονὴ τό χρόνο, στό δημόσιο ταμεῖο, γρόσια 400. 1786.

13. Ζαπί: Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Ζωριάνου, Κωνσταντῆς, Ἀλεξανδρόπουλος καὶ Παπα-Στάθης καὶ μερικοὶ ἄλλοι, πούλησαν στό μοναστήρι, τὰ κτήματά τους στή θέση «Κουμάσια», γιὰ 200 γρόσια. 1788.

14. Ὁ Μαχμούτ, κάτοικος ἐπαρχίας - καζά - Λιδωρικίου, πούλησε λειβάδι του στό Ἀλεποχώρι, στοὺς Ἀλεποχωρίτες. 1768.

15. Ὁ Μουσᾶς ἀπὸ τό Λυκοχώρι, ἀφοῦ ἔπese στά χέρια τοῦ ἀρχιληστῆ Κοντογιάννη καὶ πολέμησε κατὰ τῆς συμμορίας αὐτῆς κοντά στό μοναστήρι τῆς Βαρνάκοβας, τραυματίστηκε στό δεξι μέρος, ἀπὸ τό ληστή Ἀλεξανδρῆ.

Ἐπισήμανση: Στόν Ζωριάνο εἶναι γνωστά τὰ τοπωνύμια: Κοντογιανναίικα, στοῦ Λήσταρχου, στή βρύση τοῦ λήσταρχου Κοντογιάννη.

Νά σημειωθεῖ ἀκόμα, ὅτι περισσότερα ἀπὸ 100 ἔγγραφα, ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἀκόμα στὸ μοναστήρι, εἶναι παντελῶς δυσανάγνωστα καὶ πολλὰ ἄλλα δὲν ἔχουν ἐλληνικὴ μετάφραση. Καὶ στίς δυὸ αὐτές περιπτώσεις ὑπάρχει τὸ ἐνδεχόμενον, νὰ καταγράφονται πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὴ ζωὴ στὸν Ζωριάνο, κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας.

* * *

Ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ τουρκικά ἔγγραφα, μὲ ἐλληνικὴ μετάφραση, πού δημοσίευσε στὰ 1939, ὁ ὑφηγητὴς τότε τοῦ Α.Π. Θεσσαλονίκης, Διογένης Ξανάλατος, ἀπὸ τὴ μητέρα τοῦ Ζωριανίτη, μὲ τὸν τίτλο: «Ἀνεκδότα ἔγγραφα τῆς Μονῆς Βαρνάκοβας)» μερικὰ ἀπ' τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέση μὲ τοὺς Ζωριανίτες.

(Μὲ τὸν ὄρο Ζωριανίτες ἐννοοῦμε τοὺς κατοίκους ὄλων τῶν μικροικισμῶν τῆς περιοχῆς: Ζωριάνος, Ἰτιά, Ταξιάρχες, Παλαιο-Βλαχοκατούνα, Μετόχι, Κουμάσια, Κοντογιανναίικα, Γοῦρνες, Λαμπαίικα, Κελί, Πότζανη κ.λπ.).

Ἔτσι, τὸ ὑπ' ἀριθμ. 34, τῆς σελίδας 48 τῶν «Ἀνεκδότων ἐγγράφων Βαρνάκοβας», εἶναι ἓνας «Τουγράς», πού ἀναφέρει, ὅτι οἱ Λιδωρικιώτες ἀγάδες Σαγάλογλου Σουλεϊμάν καὶ Ἰμπραχίμ Ἀπτούλπακης, εἶχαν μεταβιβάσει νόμιμα «καὶ διὰ τοῦ κυρίου τῆς γῆς», τὰς πάσης φύσεως γαίας τοῦ τσιφλικιοῦ Ἰτιάς στὴ Βαρνάκοβα (μαζί καὶ τοὺς ραγιάδες τους) καὶ ὑπαναχωρήσαντες, διατάσσονται νὰ τηρήσουν τὰ συμφωνηθέντα». 1766.

Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 41 ἔγγραφο, τῆς σελίδας 54, ἀναφέρει κι' ἄλλο κατόρθωμα τοῦ Κοντογιάννη, πού καὶ πάλι πλησίον τοῦ μοναστηριοῦ, τραυμάτισε τὸν τοῦρκο ἔμπορο, ὀνόματι Κοντομουσά, καταγόμενο ἀπὸ τὸ Μεργαλίστιο (ἴσως Μαργαρίτιο). Γεγονός τοῦ 1766.

Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 42 ἔγγραφο, τῶν σελίδων 55-56, τῆς ἐκδόσης Ξανάλατου, μιλάει γιὰ ἐγκατάλειψη τῶν τσιφλικιῶν Ἁγιο-Βλαχοκατούνα, Μπιφίγγα καὶ Ἰτιά, ἀπὸ τοὺς ραγιάδες, λόγῳ οἰκονομικῆς καχεξίας. 1788.

* * *

Ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐξῆς περίπτωση:

Στὴ σελίδα 59 τοῦ ἴδιου βιβλίου δημοσιεύεται ἐπιστολὴ καπεταναίων τοῦ '21 καὶ «ἐξώγραμμα» τοῦ Ἡγούμενου Κοσμᾶ Θεοχάρη, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸν Ζωριανίτη καπετάνιο Ἀναστάση - γιγιό του Ἀναγνώστη Λιδωρικιώτη - καὶ τὸν ψυχογιό του - Πρωτοπαλλήκαρο - Ζωριάνο. Εἶναι σπουδαῖο τὸ ἔγγραφο αὐτό, γιατί

εἶναι ἡ τελευταία φορά, πού ἐγγράφως ἀναφέρεται τό ἐπώνυμο «Ζωριάνος» ἢ «Ζωριανός», σάν κάτοικος τοῦ χωριοῦ Ζωριάνος Δωρίδας.

Ἄς σημειωθεῖ, ὅτι τό ἄλλο ἐπώνυμο «Ἀνδριτζόπουλος» εἶχε ἐπισημανθεῖ στόν Ζωριάνο, ἀπό τόν ἐρευνητή - καθηγητή Γεώργιο Σωτηριάδη, γύρω στά 1910. Σήμερα τά ἐπώνυμα αὐτά δέν συναντιῶνται στόν Ζωριάνο, ἀλλ' ὑπάρχουν πολλά παραγόμενα ἀπ' τό Ἀνδρίτσος, Ἀνδρέας κ.λπ.

Κατά τήν τελευταία περίοδο πολιορκείας τοῦ Μεσολογγίου, Μωραϊτικά στρατεύματα πέρασαν στήν περιοχὴ, σάν ἐφεδρίες ἐλληνικές. Τότε συντάχθηκε ἡ ἐπίμαχη ἐπιστολή, πού ἀπευθυνόμενη στόν γενικό ἐπιμελητή Γ. Βαλτινό, κατέληξε στόν Ἡγούμενο τῆς Βαρνάκοβας, ὑπεύθυνο τροφίμων, πού τελικά ἔδωσε ἐντολή στούς τσοπαναραίους τοῦ μοναστηριοῦ νά προμηθεύσουν σφάγια στούς μαχητές. Τό παραθέτουμε, ὅπως δημοσιεύεται ἀπ' τό Διογένη Ξανάλαιο:

Ἀριθμός ἐγγράφου: 45

«Ἐξοχώτατε Στρατηγέ κύριε Γ. Βαλτινέ.

Ἐπειδὴ οἱ στρατιῶτες μας ἔχουν τόσας ἡμέρας χωρίς κρέας διωρίσατε παρακαλῶ νά δοθῶσιν καί εἰς ἐμᾶς δέκα σφαχτά νά τοὺς μοιράσουμε σήμερα.

Μένω δέ.....

Ὁ ἀδελφός
Βασίλης Πιτμεζᾶς»

Τῇ 30 Ὀκτωβρίου

Ἐγώ καί ὁ καπετάν Θάνος συμφωνοῦμε, ἅς τοῦ δοθοῦν τρία σφαχτά.

Ὅπισθεν τῆς ἐπιστολῆς γράφουν σημειώσεις:

Κοσμᾶ, δῶσε ἕξ σφαχτά τοῦ καπετάν Βασίλη.

30 τοῦ ἰδίου.

Ὁ Γενικός φροντιστής
Γ. Βαλτινός

Τό «ἐξώγραμμα» τοῦ Ἡγούμενου:

«Ἀναστάση, σύ καί ὁ ψυχογιός σου τό Ζωριάνο (Τό ζωριάνω στό κείμενο), νά ἔλθης ἐδῶ μέ τά μᾶς καί εἶναι καί ἄλλοι νά πιάσουν κονάκια καί ἡξεύρεις νά ἔλθης ἐδῶ. Κοσμάς».

Σημείωση Ξανάλατου: Ὑπάρχουν στό κείμενο καί ἄλλες δυσδιάκριτες μικρές λέξεις στό κείμενο τοῦ Κοσμά.

Καί ἡ δική μας ὑπενθύμιση: Στίς 30 Μαΐου τοῦ ἐπόμενου ἔτους, ὁ Κιουταχῆς κατέστρεψε τή Βαρνάκοβα, ὕστερα ἀπό ἀμυντικό ἀγώνα τῶν ἐγκλειστων καί ἡρώϊκή τους ἔξοδο...

* * *

Σημειώνουμε τέλος, ὅτι στά ἀρχεῖα Βαρνάκοβας ὑπάρχουν «πολλές «φυλλάδες» καί «Κατάστιχα» ἀδημοσίευτα, μέ πλούσιο ἱστορικό καί λαογραφικό ὕλικό. Σ' ἓνα ἀπ' αὐτά τά κατάστιχα διαβάζουμε τυχαῖα: «Τό Μοναστήρι ἀνέθεσε στόν Ζωριανίτη Ἰωάννη Κοράκη, νά τοῦ ὑφάνει σακκιά, γιά τίς ἀνάγκες τῆς Μονῆς».

Ὁ Ἰωάννης Κοράκης ἢ Ἀποστόλου, κατά τήν περίοδο 1821 - 1829 ἦταν μικροκαπετάνιος Ζωριανιτῶν, τήν ὥραία δέ προσωπική του ἱστορία, τήν προορίζουμε γιά κάποιο ἄλλο δημοσίευμα.

Ζωριάνος Δωρίδας 2004

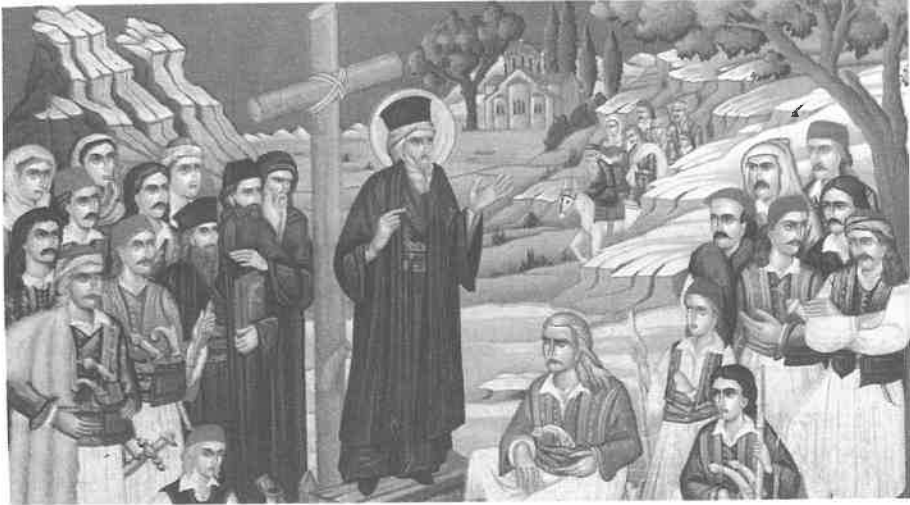

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ (1714 - 1779)

Τοῦ π. Ταξιάρχῃ Ν. Γκιούλου Θ, Φ.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, γεννήθηκε στό Μ. Δένδρο τῆς Αἰτωλίας. Οἱ γονεῖς του, ἡπειρωτικῆς καταγωγῆς, ἦσαν εὐσεβεῖς χριστιανοί καί ἐξέθρεψαν αὐτόν ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου. Ἔμαθε τά πρῶτα γράμματα στό Μοναστήρι τῆς Σεγδίτσας, κοντά στόν ιεροδιδάσκαλο Λύτσια. Στήν Ἀθωνιάδα Σχολή τοῦ Ἁγίου Ὁρους συμπλήρωσε τίς σπουδές του καί μετὰ ταῦτα χειροτονήθηκε ἱερεύς.

Ὁ βίος του στό Ἅγιον Ὄρος, ἦταν ἡρεμος καί εὐχάριστος. Ὅμως, ἡ ἰδέα ὅτι, τό ὑπόδουλο γένος ἐχάνετο καθημερινῶς, τοῦ κατέτρωγε τά σωθικά. Ἡ ἐποχή κατά τήν ὁποίαν ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός ἐκαλεῖτο νά δράσει «ἐν τῷ κόσμῳ» ἦταν γιά τό ἐλληνικό Ἔθνος οἰκτρά, ἀπό θρησκευτικῆς, κοινωνικῆς καί ἐθνικῆς πλευρᾶς. Σέ πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδος καί ἰδίως στίς ὀρεινές περιοχές, ὁ ἱερεύς ἦταν σπάνιο φαινόμενο. Οἱ ἄνθρωποι πέθαιναν ἀβάπτιστοι καί ἀκήδευτοι. Σχολεῖα δέν ὑπῆρχαν καί σκοτάδι ζοφερό κυριαρχοῦσε στίς ψυχές τῶν ραγιάδων. Οἱ παντοειδεῖς στερήσεις τῆς ζωῆς, ἡ ἔλλειψη ἀγαθῶν τά δεινά καί ὁ πόνος πού ὑφίσταντο οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες ἐκ τῆς τουρκικῆς βαρβατότητος, εἶχαν δημιουργήσει καί παγιώσει κατάσταση πρωτόγονη καί ἀγρία. «Δέν βλέπετε - ἔλεγε ὁ Ἅγ. Κοσμᾶς - ὅτι ἀγρίεψε τό γένος μας ἀπό τήν ἀμάθειαν καί ἐγίναμεν ὥσαν θηρία; Ἀλλά, τό φοβερότερο γεγονός τό ὁποῖο ἀπειλοῦσε σέ ἀπίστευτη ἔκταση τήν ἐξαφάνιση τοῦ ἔθνους, ἦσαν οἱ ἐξισλαμισμοί τῶν Ἑλλήνων, λόγῳ τῶν καταθλιπτικῶν πιέσεων καί τῆς ἀβάσταχτης φορολογίας. Τό ἱεραποστολικό του ἔργο, ἀπέβλεπε στό νά ἀφυπνίζει τίς ναρκωμένες συνειδήσεις τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων. Σκοπός του ἦταν νά παρηγορεῖ, νά σφογγίζει δάκρυα, νά ἀναπτέρωνει τό ἐθνικό καί θρησκευτικό φρόνημα, νά θερμαίνει τό συναίσθημα καί νά ἀναχαιτίζει τή συμφορά τοῦ ἐξισλαμισμοῦ.

Ὅπου ἐκήρυττε, ἔστηνε ἕνα ξύλινο μεγάλο Σταυρό καί ἀνέβαινε σ' ἕνα скаμνί, πού τό χρησιμοποιοῦσε γιά ἄμβωνα. Μέ τά πύρινα κηρύγματά του, μιλοῦσε στό λαό γιά τήν ἀξία τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καί τῶν γραμμάτων. Ἐτόνιζε κατά κόρον τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἰδρύσεως ἐλληνικῶν Σχολείων καί μέ τίς ἐνέργειές του ἐκτίσθηκαν ἑκατοντάδες σχολεῖα. Μέ δαπάνες δέ τῶν πλουσίων ἀγοράστηκαν 4.000 κολυμβήθρες γιά τίς Ἐκκλησίες τῶν ὀρεινῶν χωριῶν.

Ὅλη αὐτή ἡ δράση, ξεσήκωσε τό μῖσος τῶν Ἑβραίων καί τόν τουρκικό φανατισμό. Ὁ π. Κοσμᾶς ἀυνελήφθη ἀπό τοὺς Τούρκους καί μέ ὑποκίνηση τῶν Ἑβραίων, ὁδηγήθηκε σέ δάσος κοντά στόν ποταμό Ἄψο. Ἐκεῖ τόν πρόσταξαν νά ἐτοιμαστεῖ. Γονάτισε, καί προσευχήθηκε στόν Θεό, «ὅτι γιά τήν ἀγάπη Του θυσιάζεται». Ὑστερα σηκώθηκε καί «εὐλόγησε τά τέσσερα σημεῖα τοῦ κόσμου». Ἔστρεψε τά μάτια του στόν οὐρανό καί ἀπαγγέλοντας τό ψαλμικό: «Διήλθομεν διά πυρός καί ὕδατος καί ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν», ἔτεινε τόν τράχηλό στους δημίους του οἱ ὁποῖοι τοῦ πέρασαν τό σχοινί τοῦ μαρτυρίου του. Ἦταν ἡ 24 Αὐγούστου τοῦ 1779. Ἐλεγε: «Τόν Χριστόν μου παρακαλῶ, νά μέ ἀξιώσει νά χύσω τό αἷμα μου διά τήν ἀγάπην Του, καθώς ἔχυσε καί Ἐκεῖνος τό δικό Του γιά μένα. Γιά τόν Ἅγιο Κοσμᾶ τόν Αἰτωλό, ἄλλοι ἔγραψαν ὅσα ἔπρεπε καί ὅπως ἔπρεπε γιά τόν ἱσαπόστολο καί ἱερομάρτυρα, ὁποῖος ἔδωσε τόν ἑαυτόν του ὁλόκληρο γιά τόν λαό τοῦ Θεοῦ. Καί

ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα, ἐδόξασε τόν Δεσπότη Χριστό, ὁ ὁποῖος τόν ἀξίωσε νά τελειώσει τό δρόμο τοῦ ἱεραποστολικοῦ του κηρύγματος μέ μαρτύριο. Τόν χαρακτήρισαν ὡς τόν πρῶτο καί μέγα εὐεργέτη τοῦ ἔθνους. Καί πραγματικά μέ τό θρησκευτικό, κοινωνικό καί ἐθνικό του ἔργο, μέ τή ζωή καί τό θάνατό του, εἶναι ὁ ἐπιβλητικώτερος ἀναγεννητήης τῶν τελευταίων χρόνων τῆς τουρκοκρατίας.

Κατωτέρω παραθέτουμε ἐνδεικτικά, μερικές ἀπ' τίς προρήσεις.

«Τό ποθούμενο θά ἔρθῃ, ὅταν θάρθουν δυό πασχалиές μαζί». (Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Ἡπείρου ἔγινε τό 1912, ὅταν ἡ γιορτή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, συνέπεσε μέ τή γιορτή τοῦ Πάσχα).

«Πολλοί θά χάνονται ἀπό τήν πείνα. Μιά χούφτα μάλαμα, μία χούφτα ἀλεύρι». (Συνέβη κατά τήν κατοχή τό 1941).

«Οἱ ἄνθρωποι θά μείνουν φτωχοί, γιατί δέν θάχουν ἀγάπη στά δένδρα». (Ἡ σημερινή καταστροφή τῶν δασῶν καί τῶν δένδρων).

«Θά δῆτε στόν κάμπο ἀμάξι χωρίς ἄλογα νά τρέχει γρηγορότερα ἀπό τόν λαγό». (Σιδηρόδρομος - αὐτοκίνητο).

«Θάρθῃ καιρός πού οἱ ἄνθρωποι θά μιλοῦν, ἀπό ἓνα μακρινό μέρος στό ἄλλο, σάν νάναι σέ πλαγινά δωμάτια, π.χ. ἀπό τήν Πόλη στή Ρωσία». (Σύγχρονες συσκευές ἐπικοινωνίας).

«Θαρθεῖ καιρός πού θά ζωσθεῖ ὁ τόπος μ' ἓνα ράμμα». (Τηλέφωνο, Τηλέγραφος).

«Θά δῆτε νά πετᾶνε ἄνθρωποι στόν οὐρανό σάν μαυροπούλια καί νά ρίχνουν φωτιά στόν κόσμο. Ὅσοι θά ζοῦν τότε θά τρέχουν στά μνήματα καί θά φωνάζουν: Ἐβγάτε σεῖς οἱ πεθαμένοι νά μποῦμε ἐμεῖς οἱ ζωντανοί». (Ἀεροπλάνο, Ἀεροπορικοί βομβαρδισμοί).

Ὅλες οἱ πιό πάνω προφητεῖες πραγματοποιήθηκαν.

Έννοιολογικές διορθώσεις και ανακατατάξεις

Κύριε Διευθυντά,

Δαιμονικό χέρι παρεισδύησε - παρεισέφρησε - στο κείμενο που δημοσιεύθηκε στο τελευταίο τεύχος των εκδόσεών σας - αριθμός 190, Ίανουαρ. - Μαρτίου 2004 με τίτλο «ΓΑΛΛΞ(Ε)ΙΔΙ - από τά πανιά στον άτμό», σελίδες 30 και 31 στίς παραγράφους γ' και δ' - και επήλθαν όρισμένες ανακατατάξεις, με αποτέλεσμα νά έχουν απαλειφθεί είτε όλόκληρες σειρές είτε νά έχει γίνει ανακάτωμα φράσεων, έτσι, ώστε ό άναγνώστης νά μήν κατανοεί τό περιεχόμενο του κειμένου ή νά βγάξει λαθεμένα συμπεράσματα.

Ύστερα από τά άνωτέρω, θεωρώ σκόπιμο νά γίνει επανάληψη των παραγράφων αυτών, έξ όλοκλήρου, ώστε νά γίνει κατανοητό τό όλο θέμα.

Τέλος, παρακαλώ, δεχθείτε τίς εύχαριστίες τόσο για τή δημοσίευση του κειμένου στο έγκυρο περιοδικό σας, όσο και τής παρούσης.

Μέ ιδιαίτερη τιμή
Θεόδωρος Α. Γιαννίτσης
Εύθ. Βλάμη 7
330 52 ΓΑΛΛΞΙΔΙ

Όρθή επανάληψη των παραγράφων γ' και δ' των σελίδων 30 και 31:

γ) Έπειτα, οι άλλοι ναυτότοποι, πριν από τό 1800 είχαν δημιουργήσει ναυτικά δίκτυα και κομβικά έμπορικά σημεία, όχι μόνον στη Μεσόγειο αλλά και εκτός αυτής, όπως παραδουνάβιες περιοχές, Ρωσία και άλλαχου, χώρες παραγωγικές και έξαγωγικές, ενώ οι Γαλαξιδιώτες ως μή έμποροι δέν είχαν οργανωθεί καταλλήλως για τό σκοπό αυτό. Μόνο οι πλούσιοι έμποροι τής Πάτρας έκαναν επενδύσεις, όπως λέγεται σήμερα, και ενίσχυαν επιχειρηματικώς τους Γαλαξιδιώτες.

δ) Τέλος, οι έπτανήσιοι βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη γεωγραφική θέση συγκριτικώς, με τους Γαλαξιδιώτες, καθόσον ήσαν και

εἶναι ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ Ἀνατολῆς - Δύσης καί ἀντιστρόφως, μέ σταθμούς ἀνεφοδιασμοῦ, πληρωμάτων κ.λπ.

Παρά ταῦτα, ἐπροτιμοῦντο, καί προτιμοῦνται, Γαλαξιδιώτες, ἀκόμη καί ἀπό τούς ἀνταγωνιστές τους, διότι ἐθεωροῦντο ὡς καλύτεροι ναυτικοί, ὅπως καί σήμερα, παρεῖχαν συγχρόνως συνέπεια - ἀσφάλεια - συνεργασία. Ὅμως, αὐτά δέν ἀποδίδουν ἀρκετά κεφάλαια ὅσο τό ἐμπόριο, γιὰ τή δημιουργία ἐφοπλιστικῶν ἐταιρειῶν. Καί ὅμως, ἔκαναν προσπάθειες γιὰ νά προσαρμοσθοῦν στά νέα δεδομένα τῆς ἐποχῆς τους. Προσπάθησαν νά ἀνταγωνισθοῦν ἀγοράζοντας ἀτμόπλοια ὅπως ἔχει γραφεῖ παραπάνω, ἐγκαταλείποντας κλιμακωτά τά ἱστία - τά πανιά.

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἡ Ἐταιρεία μας συμμετεῖχε εἰς τόν ὁρτασμόν τῆς 180ῆς ἐπετείου τῆς μεγάλης μάχης τῆς Ἀμπλιανῆς (14-7-1824), ὁ ὁποῖος ἔγινε στό χωρὸν ὅπου βρίσκεται ἡ «πλάκα» κοντά στό 51ο χλμ.

Ἀρκετοί ἦταν οἱ προσκυνητές καί ἀρκετοί Ἀμπλιανίτες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καί τό Καρπενήσι.

Ἡ τελετὴ τελείωσε μέ τὴν εὐχὴ νά γίνῃ τοῦ χρόνου ἀκόμα καλύτερη ἡ ἐκδήλωση καί νά βελτιωθεῖ ὁ περιβάλλον χώρος.

Γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τῆς ἐταιρείας μας μᾶς προσέφεραν τὰ παρακάτω ποσὰ οἱ φίλοι μας, τοὺς ὁποῖους καί ἀπ' ἐδῶ εὐχαριστοῦμε θερμὰ:

1. ΔΕΛΦΟΙ = ΔΙΣΤΟΜΟΝ ΑΕ	1.000	ΕΥΡΩ
2. Δημ. Κυρίτσης, Βόλος	10	»
3. Εἰς μνήμην τοῦ φίλου καί ἐταίρου Εὐθυμ. Τσαφόγιαννου, οἱ		
α'. Γεώργ. Κουτσοκλένης, Ἐλαιῶν	30	»
β'. Γεώργ. Καραϊνδρος, Ἰτέα	20	»
γ'. Δημ. Σανιδᾶς, Ἀμφισσα	20	»
δ'. Παναγ. Κακανᾶς	20	»
4. Ἀνώνυμος	30	»
5. Εὐστάθιος Σταυριανός, Χρυσό	50	»
6. Ἡλίας Στάϊκος, Ἀμφισσα	20	»

Ἀπαγορεύεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναπαραγωγή τῶν κειμένων, ἡ ἀναδημοσίευση, ἡ ἀποθήκευση σέ ὁποιοδήποτε σύστημα ἠλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη ἔγγραφη ἄδεια τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ περιοδικοῦ.

